

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, ÜSTBİLİŞ, İNTERNET KULLANIM FONKSİYONU VE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ*

Nesibe OLGUN KAVAL¹, Nimet Serap GÖRGÜ AKÇAY², Gamze KILIÇ³

öz

Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı ile ilişkili olabilecek faktörlerin incelenmesinin ve olası risk durumlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Üniversite dönemi, bireylerin ebeveyn kontrolünden uzaklaşıp kendi kararlarını vermeye ve hayatlarına yön vermeye başladıkları kritik bir dönemdir. Sorunlu internet kullanımı ile cinsiyet, psikiyatrik tanı, üstbilişsel inançlar ve kişilik arasındaki ilişki gösterilmiş olmasına rağmen, mevcut araştırma sayısı sınırlıdır ve bulgular çelişkilidir. Ayrıca internet kullanım süresinin ve amacının yer aldığı ve tüm bu değişkenlerin birlikte incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini, üstbilişsel inançlarını, internet kullanım işlevlerini ve problemli internet kullanımlarını tanı, cinsiyet ve internet kullanım süreleri açısından incelemek amaçlanmıştır. Veriler yaş ortalamaları 20.11 olan 696 üniversite öğrencisinden toplanmıştır. Araştırmada, betimsel ve parametrik olmayan bağımsız gruplar karşılaştırma analizleri kullanılmıştır (Mann Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi). Bu çalışmada, Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği (BFKÖ), Üstbiliş Ölçeği-30 (ÜÖ-30), İnternet Kullanım Fonksiyonları Ölçeği (IKFÖ), İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadınların vicdanlılık ve nevrotizim alt ölçeği puanları daha yüksek bulunmuştur. Analiz sonuçları tanıya göre önemli bir fark olduğunu göstermiştir. Psikiyatrik tanısı olan grubun ölçek puanlarının, nevrotizim, açıklık, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel güven eksikliği, ÜÖ-30 toplam puanı ve bilgi işlevleri alt boyutlarında daha yüksek olduğu görülmüştür. Nevrotizm, kontrol edilemezlik ve tehlike, sosyal işlevler, sanal duygusal işlevler, sosyal rahatlık, yalnızlık/depresyon, dürtüde azalma, dikkat dağınıklığı ve İBDÖ toplam puanı alt boyut puanlarının internet kullanım süresi ile doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Üniversite Öğrencileri, Kişilik, Üstbiliş, Problemli İnternet Kullanımı

EXAMINATION OF PERSONALITY TRAITS, METACOGNITION, INTERNET USE FUNCTION, AND PROBLEMATIC INTERNET USE OF UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

It is thought that it is critical to examine the factors that may be associated with the problematic internet use of university students and to determine possible risk situations. The university period is a critical period when individuals move away from parental control, and begin to make their own decisions and manage their lives. Although the relationship between problematic internet use and gender, psychiatric diagnosis, metacognitive characteristics and personality has been demonstrated, the number of available studies is limited and the findings are contradictory. In addition, no study was found in which the duration and purpose of Internet use were included and all these variables were examined together. In this study, it was aimed to examine the personality traits, metacognitive structures, internet usage functions and problematic internet use of university students in terms of diagnosis, gender and internet usage time. Data were collected from 696 university students that aged mean 20.11. The design of the study was descriptive and nonparametric independent groups comparison analyzes (Mann Whitney U Test and Kruskal-Wallis Test). The Big Five Inventory (BFI) Metacognitions Questionnaire-30 (MCQ-30), Internet Use Function Questionnaire (IUFQ), Online Cognition Scale (OCS) and a Demographic Form were used in this study. According to the results of the analysis, the Conscientiousness and Neuroticism scale scores of the women were higher. Analysis results showed a significant difference according to diagnosis. It was observed that the scale scores of the diagnosed group were higher in the sub-dimensions of Neuroticism, Openness, Uncontrollability and Danger, Lack of Cognitive Confidence, MCQ-30 Total Score and Information Functions. It was observed that the sub-dimension scores of Neuroticism, Uncontrollability and Danger, Social Functions, Virtual Emotional Functions, Social Comfort, Loneliness/Depression, Diminished Impulse, Distraction and OCS Total Score increased in direct proportion to internet usage time.

Key Words

University Students, Personality, Metacognition, Problematic Internet Use

*Bu çalışma 2. Dünya Gençlik Kongresi'nde (18-20 Mayıs 2022, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Araş. Gör. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, e-mail: nesibe.olgün@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3591-9397

²Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, e-mail: nsgorgu@bingol.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8182-0702

³Araş. Gör., Ege Üniversitesi, e-mail: gamzekilicpsk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0315-3980

Açıklama: Olgun Kaval, N., Görgü Akçay, N.S., Kılıç, G. (2022). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonu ve problemli internet kullanım özelliklerinin incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 6(12), 167-202.

Giriş

Problemlı İnternet Kullanımı

Problemlı internet kullanımı her bir yaş grubu için üzerinde durulması ve araştırılması gereken kritik bir durumdur. Ancak Morrison ve Gore'nin (2010) de belirttiği gibi problemlı internet kullanımına gençlerde yetişkinlerden daha fazla rastlanmaktadır. Ayrıca üniversite öğrenciliği döneminin ergenlik gibi çalkantılı sayılabilecek bir gelişim döneminin sonlarına rastlaması, evden ayrılıp tek başına yaşamak, yeni bir çevre kazanmaya çalışmak, yeni arkadaşlıklar edinmek, üniversite hayatına adapte olmak, artan akademik beklentileri karşılayabilmek ve tüm bunları yaparken geleceğe ve iş hayatına dair belirsizlikleri tecrübe etmek gibi stres verici yaşantıları da barındırması bakımından kritik bir dönem olduğu düşünülmektedir (Özdel, Bostancı, Özdel ve Oğuzhanoğlu, 2002). Bu nedenle üniversite öğrencisi gençlerin internet kullanım alışkanlıklarının dikkatle araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

İnternet kullanımının sağlıklı ya da problemlı olduğunun tespit edilmesi bireylerin tecrübe ettikleri güçlüklerle başa çıkabilmelerine, var olan olumsuz yaşantıları çözüme kavuşturmalarına yardımcı olacaktır. Alanyazın incelendiğinde sağlıklı ve problemlı internet kullanımının ayırt edilmesi amacıyla ortaya konulan tanı kriterleri dikkat çekmektedir.

Problemlı İnternet Kullanımının Belirlenmesine Yönelik Tanı Kriterleri

Araştırmacılar, sağlıklı ve problemlı internet kullanımı arasındaki farkı ortaya koyabilmek amacıyla problemlı internet kullanımının ne olduğuna, hangi durumlarda internet kullanımında problemin ortaya çıktığına dair tanı kriterleri oluşturmuşlardır. Ortaya konulan tanı kriterleri arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumun sebepleri ise problemlı internet kullanımının nedenlerine yönelik farklı kuramsal yaklaşımların olması ve araştırmacıların halihazırda bulunan kriterleri yeniden düzenlemeleridir. Birden fazla ve birbirinden farklı tanı kriterlerinin olmasının temel sebebi ise problem durumunun Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM) gibi temel tanı kitaplarında yer almamasıdır.

Problemlı internet kullanımını, internet bağımlılığı olarak adlandıran Young'ın (1998) bu konuda tanı kriterleri oluşturan ilk araştırmacı olduğu söylenebilir. Tanı kriterleri, benzer bir doğaya sahip olması nedeniyle, DSM-IV'te yer alan Kumar Oynama Bozukluğu'ndan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Young'ın belirlediği tanı kriterleri kişinin internet kullanımına yönelik zihinsel meşguliyyete sahip olması, internet kullanım süresinin giderek artması, planladığından daha uzun süre internet kullanması, kullanım süresiyle ilgili huzursuzluk duyması ve süreyi azaltmak konusunda başarısız girişimlerinin bulunması, internet kullanım alışkanlıklarıyla ilgili çevresine yalan söylemesi, internet kullanımı nedeniyle iş, eğitim fırsatları gibi hayatındaki önemli konuları riske atması, interneti istenmedik bir durum ya da duygudan kaçınmak amacıyla kullanması faktörlerinden oluşmaktadır. Young (1998) bu faktörlerden en az beşini karşılayan kişilerin internet bağımlısı olarak tanımlandırılabilceğini ifade etmektedir.

Problemlı internet kullanımını tanımlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştiren bir diğeri araştırmacı ise Suler'dır (1999). Suler'a göre kişinin internet kullanımının sağlıklı, problemlı ya da ikisinin arasında bir noktada bulunması söz konusu olabilir. Aynı zamanda problemlı internet kullanımının ortaya çıkışına yönelik kuramsal fikirler de ortaya koyan Suler, belirlediği sekiz faktörün kişiler için ne düzeyde olduğuna bakılarak, internet kullanımının sağlıklı mı yoksa problemlı mi olduğunun tespit edilebileceğine değinmiştir. Bireyin (a) kişilerarası, içsel vb. ihtiyaçlarını internet vasıtasıyla karşılama düzeyi arttıkça, (b) gündelik hayatta ihtiyaçlarının karşılama düzeyi azaldıkça ya da bu ihtiyaçları bastırıldıkça ve yok sayıldıkça, (c) internetin kullanım amaçları arttıkça, (d) internet kullanımı iş hayatı, akademik başarı, aile ilişkileri, hijyen ve özbakım gibi yaşantısal etmenleri yerine getirmesini engelledikçe, (d) karşılama olmayan ihtiyaçlar neticesinde ortaya çıkan depresyon, suçluluk, hayal kırıklığı gibi duygularının şiddeti arttıkça problemlı internet kullanımına yönelik risk de artacaktır. Öte yandan bireyin (e) yaşantısal ihtiyaçlarının varlığına yönelik farkındalığının ve kabulünün olması, (f) herhangi bir uygulamada ya da çevrimiçi etkinlikte uzun süre geçirmesi ve o uygulamanın yeni olma, heyecan yaratma özelliklerini yitirmesi ve (g) sanal dünya ile gerçek yaşam arasında denge kurabilmesi, gerçek yaşamda kişilerarası ilişkilerini yürütebilme becerisi problemlı internet kullanımı riskini azaltan faktörlerdir. Tüm bu sekiz faktörün düzeyine göre ortaya çıkan sonuç internet kullanımının problemlı ya da sağlıklı olduğuna yönünde bir çerçeve sunmuş olacaktır.

Griffiths (2000), problemlı internet kullanımını teknoloji bağımlılığının görünüm kazandığı yollardan biri olarak değerlendirmiştir. Ona göre diğeri tüm davranışsal bağımlılıklardakine benzer bileşenleri barındırmaktadır. Bu bileşenler şöyledir: belirginlik, kişinin bir aktiviteye yönelik bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak gözle görünür biçimde fazlaca vakit ayırması; duygudurum değışiklikleri, bu aktivitenin kişide olağandışı ve kişi tarafından istenilen duygular yaratması; tolerans, aktivitelerin giderek daha uzun süre gerçekleştirilmesi; etkinlikleri gerçekleştirmek için içsel ve kişilerarası ilişkilerde çatışma yaşamaları; etkinliklere dâhil olamaması halinde kişinin fiziksel, bedensel ve duygusal rahatsızlık belirtileri göstermesi yani yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ve nüksetme ise kişinin dönemsel olarak internet kullanımını kısıtlaması ya da bırakmasının ardından yeniden dönüş yapmasıdır. Tüm bunların varlığından ve düzeyinden hareketle bağımlılık durumunun değerlendirilmesi mümkün olmaktadır.

Shapira ve arkadaşları (2003) ise, problemlı internet kullanımının tanı kriterlerini Dürtü Kontrol Bozukluğu'ndan yola çıkarak belirlemişlerdir. Tanı kriterlerinde kişinin internet kullanımına yönelik aşırı zihinsel meşguliyetinin bulunması, başlangıçta düşünülenden daha uzun süre internet kullanımı ve kişilerarası ilişkilerde, akademik başarıda, iş hayatında olumsuz sonuçlar doğuracak düzeyde internet kullanımı yer almaktadır. Ayrıca Shapira ve arkadaşları (2003) tüm bu belirtilerin sebebinin başka bir psikiyatrik bozukluk olmadığından emin olunması gerektiğini vurgulamışlardır.

Dürtü Kontrol Bozukluğu'ndan yola çıkarak kriter belirleyen diğeri araştırmacılar ise Ko, Yen, Chen ve Chen (2005)'dir. Araştırmacılar, kişilerde görülen zihinsel

meşguliyetin, internet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerin, internet kullanımının giderek artmasının, planlanandan daha uzun süre internet kullanılmasının, gündelik hayata dair sorumlulukları yerine getirmekte zorluklara yol açmasının neticesinde fiziksel ya da ruhsal güçlüklerin ortaya çıkacağına bilinmesine rağmen internet kullanımına devam edilmesinin en belirgin kriterler olduğunu belirtmişlerdir.

Ele alınan tüm bu tanı kriterleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkat çekmektedir. Bireyin internet kullanımının problemlı, sağlıklı ya da riskli olması durumlarından hangisine daha yakın olduğunu belirlemek için tüm bu kriterlerin gözden geçirilmesinde; geniş bir perspektifle değerlendirmenin yapılmasında fayda olduğu düşünülmektedir. Problemlı internet kullanımına ait tüm bu farklı değerlendirme ve tanımlama biçimlerinin tek bir çatı altında birleştirilerek DSM'nin bir sonraki basımında bir bozukluk olarak yer almasıyla çözüleceği düşünülmektedir.

Problemlı İnternet Kullanımının Ortaya Çıkışı

İnternet kullanımının problemlı bir düzeye ulaşması hali son yıllarda sıklıkla çalışılan bir konu halini almıştır. Pek çok araştırmacı da problemlı internet kullanımının nasıl ortaya çıktığı, hangi bireylerin risk altında olduğu, nelerle ilişkili olabileceği hakkında kuramsal açıklamalar getirmeye odaklanmıştır. Bunlar arasında Suler (1999), Davis (2001) ve Caplan'ın (2003) kuramsal çalışmaları dikkat çekmektedir.

Suler (1999) problemlı internet kullanımını, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi çerçevesinde açıklamaya çalışmıştır. Maslow'un hiyerarşisindeki basamakları internet kullanımı için (a) cinsel ve diğer ihtiyaçlar, (b) bilinçdışının ihtiyaçları, (c) başarı ve üstünlük ihtiyacı, (d) ait olma ihtiyacı, (e) ilişki ihtiyacı ve (f) kendini gerçekleştirme ve aşkınlık ihtiyacı olarak revize etmiştir. Suler'a göre internet kullanımının fonksiyonları yani amaçları, hiyerarşideki basamakların temsil ettiği ihtiyaçları çeşitli şekillerde karşılamaktadır. Örneğin kişiler pornografik materyallere erişim, sanal platformlarda mesajlaşma ve flörtleşme gibi yollarla cinsellik ihtiyaçlarını ya da yaratıcılıklarını ortaya koyma, kendi görüş ve düşüncelerini paylaşma gibi yollarla kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Tüm bunlar kişilerin internet kullanımını ve kullanımdan doyum sağlamalarını beraberinde getirmektedir. Ancak, internet ortamının yarattığı kısıtlılıklar nedeniyle yaşanan bu doyumun düzeyinde eksiklik oluşmakta ve tam anlamıyla tatmin olmalarının önüne geçmektedir. Bu tatminsizlik hali ise bireylerin internet kullanım miktarında artışa ve en nihayetinde problemlı internet kullanımına yol açmaktadır.

Davis (2001) ise durumun ortaya çıkışını açıklamak için bilişsel davranışçı bir model ortaya koymuş ve bu modele Problemlı İnternet Kullanımının Bilişsel Davranışçı Modeli adını vermiştir. Problemlı internet kullanımının ortaya çıkışına (a) uzak nedenler ve (b) yakın nedenler katkıda bulunmaktadır. Davis (2001) katkıda bulunan uzak nedenleri yatkınlık-stres modeli üzerinden açıklamakta; bireyin hâlihazırda sahip olduğu psikopatolojiyi yatkınlık, internetle ya da yeni bir internet kullanım alanıyla karşılaşmasını stres ve internet kullanımı neticesinde aldığı olumlu tepkileri ise pekiştireç olarak ifade etmektedir. Modele göre, bireyin

kendisine ve çevresine yönelik geliştirdiği uyumsuz ve genelleyici bilişler ise katkıda bulunan yakın sebepler olarak tanımlanmaktadır. En nihayetinde, tüm bunların bir araya gelişi problemlı internet kullanımının ortaya çıkışına zemin hazırlamaktadır.

Caplan (2003), problemlı internet kullanımının meydana gelmesinde psikososyal problemlerin önemine dikkat çekmektedir. Davis'in modelinden hareketle, Caplan da problemlı internet kullanımını açıklamaya yönelik bilişsel davranışçı bir model ortaya koymuştur. Öncelikli olarak problemlı internet kullanımının altında depresyon, yalnızlık, umutsuzluk gibi birtakım psikososyal güçlüklerin yattığını ifade etmektedir. Bu psikososyal problemler bireylerin sosyal becerilerdeki eksikliklere daha fazla odaklanmalarını, bu konuda bilişsel çarpıtmalara sahip olmalarını beraberinde getirmektedir. Sosyal becerilerinin yüz yüze iletişim kurmak için yeterli düzeyde olmadığına inanan bireyler en nihayetinde internet kullanımına yönelmektedirler. Çünkü internet yoluyla etkileşim kurulduğunda, yüz yüze etkileşime kıyasla, toplumsal kurallara daha az dikkat edilmekte, daha az risk alınmakta, daha güvenli hissedilmektedir. Aynı zamanda bireyler kendilerini daha kolay açabilmekte, paylaşım düzeyleri de artmaktadır. Tüm bu avantajlar bireyin internet başında geçirdiği sürenin giderek artmasına ve kişisel yaşantısında, akademik başarisında, iş hayatında, aile ilişkilerinde olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına davetiye çıkarmaktadır (Caplan, 2002). Dahası, kullanım süresini kontrol etmekte başarisız olması, yaşadığı problemler nedeniyle suçluluk ve utanç duyması gibi rahatsızlık verici yaşantılara da yol açabilmektedir. En nihayetinde birey internet kullanımıyla birlikte gelen olumlu ve olumsuz deneyimler arasında gidip gelmektedir.

Problemlı İnternet Kullanımı Türleri

Problemlı internet kullanımının sınıflandırılmasıyla ilgili iki çalışma dikkati çekmektedir. Problemlı internet kullanımına yönelik bu iki çalışmanın birbirlerinden farklı bakış açılarına sahip oldukları ancak bu bakış açılarının durumun değerlendirilmesi ve tespiti bakımından birbirlerini tamamlayıcı olduğu düşünölmektedir.

Problemlı internet kullanımını patolojik internet kullanımı olarak adlandıran Davis (2001), genel ve özgül patolojik internet kullanımı olmak üzere iki farklı türü olduğunu belirtmektedir. Genel patolojik internet kullanımını pek çok farklı amaçla ve aşırı düzeyde internet kullanımı olarak tanımlarken, özgül patolojik internet kullanımını internetin tek amaçla ve aşırı düzeyde kullanımı şeklinde ifade etmektedir. Yani iki kullanım türü arasındaki farkın kullanım amacındaki yelpazenin genişliği üzerinden belirlendiği söylenebilir.

Problemlı internet kullanımını sınıflandırmaya yönelik ikinci çalışma ise problemlı internet kullanımını internet bağımlılığı olarak adlandıran Young ve arkadaşları (1999) tarafından ortaya konulmuştur. Bu çalışma neticesinde beş tür internet bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki pornografik materyallere erişim amacıyla internetin aşırı kullanımını kapsayan siber seks bağımlılığıdır. Siber ilişki bağımlılığı ise internetin ilişki kurma, arkadaş edinme gibi amaçlarla, bağımlılık düzeyinde kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü tür olan net bağımlılığı, internet yoluyla kumar oynama, alışveriş yapma ve satın alma gibi davranışları

kapsamaktadır. Bilgisayar bağımlılığı, bilgisayar oyunlarını oynama davranışının bağımlılık düzeyinde gerçekleştirilmesidir. Beşinci ve son internet bağımlılığı türü ise internette gezinme, bilgi alma, çeşitli konularda veri toplama durumunun aşırı düzeye ulaştığı durumları ifade eden aşırı bilgi alma bağımlılığıdır. Görüldüğü gibi, Young ve arkadaşları (1999) internet bağımlılığı türlerini tanımlarken, internetin hangi amaçla kullanıldığına ve bu kullanımın düzeyinin aşırı düzeye ulaşip takıntılı bir hal almasına dikkat çekmişlerdir.

Problemlı İnternet Kullanımıyla İlişkili Değişkenler

Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı ve cinsiyet arasındaki ilişkilerine yönelik bulgular birbirleriyle çelişkilidir. Yapılan çalışmaların kayda değer bir kısmı cinsiyetler arasında farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır (Balıcı ve Gülnar, 2009; Çevik-Saldıran, 2021; Khan, Shabbir ve Rajput, 2017). Ancak erkeklerin problemlı internet kullanımının kadınlara kıyasla daha yaygın olarak görüldüğünü bulgulayan çalışmalar da azımsanamayacak kadar fazladır (örn. Mayda, 2015; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Soule, Shell ve Kleen, 2003). Kullanılan ölçme araçlarının farklılaşması, internete erişimin yaygınlaşması ve kolaylaşması gibi faktörlerin cinsiyetler arasındaki farklılığın kapanmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Problemlı internet kullanımı ile ilişkisi araştırılan bir diğer etken ise internetin kullanım süresidir. İnternet kullanım süresi arttıkça problemlı internet kullanımına yönelik riskin de arttığı görülmektedir (Kaval, 2018). Ancak bu noktada, internetin hangi amaçla kullanıldığına da süreci etkileyen önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırmalar, interneti sosyalleşmek, duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, flört etmek, alışveriş yapmak gibi amaçlarla kullanan bireylerin problemlı internet kullanımının daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Ceyhan, 2010; Davis vd., 2002).

Psikiyatrik tanı alma durumunun problemlı internet kullanımı ile ilişkisinin araştırıldığı çalışmalara göre bu iki faktör arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yani psikiyatrik tanı almış olmak problemlı internet kullanımı için bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Tahiroğlu vd., 2011). Ek olarak, alanyazına göre yalnızlık, umutsuzluk, depresyon, uyku problemleri gibi çeşitli yaşantısal güçlüklerin de problemlı internet kullanım riskinin artışıyla ilişkisi vardır (Adalier ve Balkan, 2012; Chen ve Gau, 2016; Mayda, 2015).

Kişilik ve üstbiliş, problemlı internet kullanımı ile ilişkilerinin önemli olduğu düşünülen ve araştırılan konular arasında yer almaktadır. Alanyazında bu konuların incelendiği araştırma sayısının kısıtlı olması ve bir arada ele alınan çalışmalara rastlanmaması nedeniyle yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, hem kişilik hem de üstbilişsel inançlar araştırıldığı için takip eden kısımda ilgili değişkenler hakkında bilgi verilecek daha sonra ise problemlı internet kullanımıyla ilişkilerine değinilecektir.

Kişilik Özellikleri

Kişilik özellikleri en basit tanımıyla bireysel farklılıkları ifade etmektedir. Kişilik psikologları bir insanı diğerlerinden ayıran, sosyal ve duygusal işlevlerdeki en önemli farklılık olarak kişiliği ele almaktadırlar (McAdams ve Olson, 2010). Doğan

(2013) kişilik tanımında, bireyin doğuştan getirdiği ve yaşantıları ile zamanla edindiği, diğer bireylerden ayıran, biricikliğini ortaya koyan özelliklerin tamamı olduğunu ifade etmiştir. Kişilik özelliklerinin, farklı zaman ve durumlar karşısında bireylerin davranışlarına ilişkin güçlü bir yordayıcı olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca kişiliğin, ilişki kalitesi, mutluluk, sağlık, uyum ve ruhsal sorunlar gibi birçok önemli yaşam olaylarında etkili olduğu bilinmektedir (Lodi-Smith ve Roberts, 2007; Ozer ve Benet-Martinez, 2006). Kişilik, ayırt ediciliğinin ötesinde bireyler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda yıllardır araştırılan temel konulardan birisi olarak aynı zamanda evrensel bir yapı sunmaktadır.

İnsanların davranışlarının nedenlerine yönelik açıklamalar yapmak, davranışların öngörülebilir olmasına ilişkin çabalar kişilik teorilerinden “ayırıcı özellik kişilik kuramını” ön plana çıkarmıştır. Allport (1925), Murray (1938) ve Cattell (1968) gibi araştırmacılar tarafından geliştirilen kuram, farklı kültürlerde ve değişik yaş gruplarında en çok kullanılan ve kavramsallaştırılan “Büyük Beş Faktör”, “Büyük Beşli”, “Beş Faktör Modeli” gibi isimlerle bilinmektedir. Beş faktör modelinin birçok farklı kültürde yapılan çalışmaları bulunmaktadır ve evrensel temsil edebilirliği desteklenmiştir (Burger, 2006; Costa ve McCrae, 1992; Goldberg, 1990). Bu nedenle gerçekleştirdiğimiz çalışmada da Beş Faktör Kişilik Modeli ele alınmıştır ve çalışma sonuçlarının genellenebilirliği desteklenmiştir.

Beş Faktör Kişilik Modeli, dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nörotisizm ve deneyime açıklık boyutlarından oluşmaktadır (Sümer, Lajunen ve Özkan, 2005). Kuramın ele aldığı bu kişilik alt boyutlarına ilişkin tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir.

Dışa dönüklük; aktif, girişken ve sosyal olma durumunu ifade etmektedir. Bu boyutta bireylerin içsel dünyasındaki düşüncelerini ve fikirlerini içeren bireysel enerjilerini, dış dünyada yer alan olaylar ve eylemlere aktarma becerilerini temsil ettiği söylenebilir (Chauvin, Hermand ve Mullet, 2007). Dışa dönüklük kişilik özelliklerine sahip olan bireylerin, yüksek düzeyde sosyal, aktif, enerjik, risk almaya açık, olumlu duygular yaşama eğilimi yüksek ve hayat dolu olduğu görülürken (Watson, Clark ve Harkness, 1994); diğer taraftan dışa dönüklük kişilik özellikleri düşük olan bireylerin ise sessiz, soğuk, mesafeli, sosyal durumlara karşı çekingen ve kendini geri çekme davranışı ile karakterize özellikler gösterdiği bilinmektedir (Benet-Martinez ve John, 1998; McCrae ve John, 1992).

Uyumluluk, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarında şeffakten düşmanlığa kadar süreklilik üzerinde kişinin kişilerarası ilişkilerinin doğasını da içeren bir şekilde tanımlanmaktadır (Costa ve McCrae, 1992). Uyumluluk kişilik özelliklerine sahip bireylerin ayrıca çevre kirliliği, şiddet ve hastalık gibi sorunlara karşı da daha duyarlı oldukları, mağdur bireylere karşı daha çok empati kurabildikleri görülmektedir (Chauvin, Hermand ve Mullet, 2007).

Sorumluluk, bireyin düşüncelerinde ve eylemlerinde çevresine karşı organize, kontrollü, kararlı ve etkili olma konusundaki eğilimlerini ifade etmektedir (Chauvin, Hermand ve Mullet, 2007). Sorumluluk kişilik özellikleri güçlü olan bireylerin, çalışkan, verimli, dikkatli, görev bilincine ve amaca odaklanma becerisine sahip, rasyonel, mükemmeliyetçi, güvenilir ve düzenli özellikleri ile karakterize olduğu ifade edilmektedir (Costa ve McCrae, 1992; Goldberg, 1999).

Sorumluluk özellikleri düşük olan bireylerin ise daha az temkinli olması sebebiyle duygusal ve fiziksel sağlık açısından riskli davranışlara daha açık olduğu bilinmektedir (Hampson, Andrews, Barckley, Lichtenstein ve Lee, 2000).

Nörotisizm, bireylerin yaşadıkları duygusal dengesizlik, kaygı, öfke ve depresyon gibi olumsuz duygularla ilişkili bir boyut olarak ele alınmaktadır (Goldberg, 1990). Bu özelliklere ek olarak nevroitik özellikleri yüksek olan bireylerde dürtüsellik, duygusal olarak kırılğan ve hassas olma, davranış kontrolünde güçlük yaşama gibi özellikler görülmektedir (Benet-Martinez ve John, 1998; Costa ve McCrae, 1992).

Deneyime açıklık, boyutunda yer alan bireyler yeni şeyler keşfetmeye ve denemeye açık olan bireylerin özelliklerini temsil etmektedir. Bu özellikler beraberinde entelektüel merak, yaratıcılık, hayal gücü, yenilik ve çeşitliliğe karşı ilgiyi de ifade etmektedir (Goldberg, 1999; McCrae ve John, 1992). Bireylerin bu boyuttan düşük puan alması ise daha rutin ve durağan işleri tercih ettikleri, yeni şeylere karşı daha tepkili ve kapalı bir bakış açısıyla yaklaştıkları, çekingen oldukları, sanat gibi entelektüel konulara ilgi duymadıkları anlamına gelmektedir (McCrae ve Costa, 1991).

Kişilik ve Problemlı İnternet Kullanımı

Davis'in (2001) oluşturmuş olduğu modelde de görüldüğü üzere kişilik özellikleri, problemlı internet kullanımı davranışı üzerinde etkiye sahiptir. Kişilik özellikleri, sadece internet kullanımı veya teknoloji bağımlılığı (sosyal medya, oyun bağımlılığı vs.) gibi davranışsal bağımlılıklar (Cao ve Su, 2007; Öztürk ve Kaymak-Özmen, 2011; Bulut-Serin, 2011) üzerinde değil, tüm bağımlılık türleri ve farklı psikopatolojilerin oluşumunda önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Grekin, Sher ve Wood, 2006). Beş faktör kişilik özellikleri değerlendirildiğinde, alanyazında problemlı internet kullanımı veya internet bağımlılığına ilişkin birçok çalışma olduğu görülmektedir. Kişilik özellikleri ve internet kullanımı arasındaki ilişkiler yadsınamaz olsa bile alanyazında bu özelliklerin internet kullanımı üzerindeki etkilerine ilişkin çelişkili çalışma sonuçları yer almaktadır (Engelberg ve Sjöberg, 2004; Öztürk vd., 2015; Samarein vd., 2013; Young ve Rodgers, 1998).

Nörotisizm kişilik özelliğinin psikopatoloji gelişimiyle olan ilişkisi (Winter ve Kuiper, 1997) düşünüldüğünde, bu bireylerin kaygıdan kaçınmak için davranışsal bağımlılıklara başvurdukları (Tsai vd., 2009) ve işlevsel olmayan bir baş etme yöntemi olarak kullandıkları (Hausenblas ve Giacobbi, 2004) görülmektedir. Özellikle sosyal kaygısından dolayı nörotisizm kişilik özelliklerine sahip bireylerin, online iletişimi daha fazla tercih ettikleri ve bunun da internet bağımlılığında spesifik bir neden olduğu bilinmektedir (Ehrenberg, Juckes, White ve Walsh, 2008). Dışa dönüklük kişilik özelliğinin sosyal medya kullanımındaki bağımlılık düzeyindeki davranışlar ile ilişkili olması, internetin sosyal ihtiyaçları ve eğilimleri ifade etmenin bir yolu olarak görülmesi ile açıklanmaktadır (Bianchi ve Phillips, 2005; Ross vd., 2009). Sorumluluk kişilik özelliğinin ise internet bağımlılığı ile olumsuz yönde ilişkisi olduğunu ortaya koyan çalışmalar, bu kişilik özelliğini aynı zamanda problemlı internet kullanımına karşı bir koruyucu faktör olarak görmektedir (Andreassen vd., 2013). Yani, sorumluluk özelliklerini gösteren bireylerin internet kullanımına ilişkin problemler açısından daha az risk taşıdığı söylenebilir (Batıgün ve Kılıç, 2011; Çelik, Atak ve Başal, 2012). Deneyime açık

olan bireylerin meraklı, yaratıcı, özgün, hayal gücü kuvvetli ve açık fikirli olmaları gibi özellikleri daha fazla internet kullanacaklarını düşündürse de (Somer, 1998), çalışmalar internet bağımlılığı ve deneyime açıklık kişilik özelliği arasında düşük bir ilişki bulmuştur (Çelik, Atak ve Başal, 2012). Günay (2012)'ın gerçekleştirmiş olduğu çalışma sonuçları kişilik özellikleri, problemlı internet kullanımının alt boyutlarından olan azalmış dürtü kontrolü ve dikkat dağıtma faktörleri ile yalnızlık duygusu arasında aracı ve düzenleyici rolleri olduğunu göstermiştir.

Üstbilişsel İnançlar

Üstbiliş, kişinin kendi bilişleri, içsel durumları ve bunlarla baş etme yöntemlerine ilişkin bilgilerini kapsamaktadır (Flavell, 1979; Wells, 2000; Wells ve Matthews, 1994). Bilişsel süreçleri ve içsel yaşantıları gözlemleyen, yorumlayan ve/veya kontrol eden bir süreçten söz edilmektedir (Wells, 2009). Örneğin, belirli türdeki düşüncelerin ("A'yı düşünmek zayıf olduğum anlamına gelir.") veya duyguların ("Kaygımı her zaman kontrol etmeliyim.") önemine ilişkin inançları içerebilir. Aynı zamanda düşünce ve içsel yaşantılar üzerinde etkili olan baş etme yöntemleri hakkındaki ("Sigara içmek aklımdaki şeyleri düzenlememe yardımcı olacak.") inanç ve bilgileri de kapsayabilmektedir (Spada, Langston, Nikcevic ve Moneta, 2008; Wells, 2009; Spada ve Wells, 2009).

Aslında, verilen örnekler üstbilişsel düşünceleri temsil etmektedir. Bu üstbilişsel inançlar: "Endişelenmek sorunumu çözmeme yardım edecek." gibi kaygı veya endişeyle ilgili olumlu inançları; "Kontrol etme davranışım aklıma yitirmeme neden olacak." gibi kaygı veya endişeyle ilişkili olumsuz inançları kapsamaktadır. Bunların yanı sıra, "İsimleri hatırlayamıyorum, hafızama güvenmiyorum." gibi dikkat ve hafızayla ilişkili süreçlere güveni değerlendiren bilişsel güvensizliği; "Ne yaparsam yapayım endişelerim devam ediyor." gibi düşünceleri kontrol etme ihtiyacını; "Zihnimden neler geçtiğini çok iyi bilirim." gibi bilişsel süreçleri izleme ve dikkati içe odaklama eğilimini ölçen bilişsel farkındalığı içermektedir (Cartwright-Hatton ve Wells, 1997; Wells ve Cartwright-Hatton, 2004).

Üstbilişsel İnançlar ve Problemlı İnternet Kullanımı

Spada ve arkadaşları (2008) iki nedenden dolayı üstbilişlerin problemlı internet kullanımı ile ilişkili olabileceğini ifade etmektedir. İlki, problemlı internet kullanımı, olumsuz düşünce ve duyguları düzenlemek için bir araç olarak kavramsallaştırılmakta ve en azından kısmen üstbilişler tarafından yönlendirilmesi gereken bir stratejiyi temsil etmektedir. İkincisi, problemlı internet kullanımı olumsuz duygularla ilişkilidir ve psikolojik bozuklukların üstbilişsel modeline göre bu olumsuz duygular üstbilişlerdeki uyumsuzlukla ilişkilidir. Araştırmacılar, olumsuz duygular ile problemlı internet kullanımı arasında üstbilişlerin aracı rol oynadığı ve psikolojik bozuklukların üstbilişsel modelinin (Wells ve Matthews, 1994, 1996) problemlı internet kullanımı sorununu da kapsayacak ölçüde genişletilebileceğini belirtmektedir.

Üstbilişsel inançlardan, olumlu inançlar ve bilişsel güven, başa çıkmada azalan güveni ve işlev görmek için sorunları endişe ve ruminasyon yoluyla tahmin etme ihtiyacını yansıtabilmektedir. Bunlar düşük üstbilişsel güven için bir belirteç olmakta ve üstbilişsel rahatsızlığı azaltmak için internet, bilgi sağlayabilmektedir. Örneğin, kişi, intrusif düşüncelerle başa çıkmada endişenin yararlı bir strateji

olduğuna inandığı için internette bir hastalığın semptomları hakkında araştırma yapabilir. Benzer şekilde kişi, kendi bilişsel yeteneklerine güvenmediği için otobüs saatleriyle ilgili internette bilgiyi tekrar araştırabilir. Olumlu üstbilişlerin beraberinde getirdiği endişenin kontrol edilemeyeceğine ilişkin olumsuz inançlar ve düşünceler kontrol etme ihtiyacını doğurmaktadır. Düşünce ve inançların farkında olunmasına yönelik bilişsel bir farkındalık oluşur. Bunların hepsi bir arada ele alındığında, intrusif düşünceleri izleme ve kontrol etmeye yönelik bir eğilim olarak değerlendirilebilir. Eğer intrusif düşünceleri kontrol etmek için kullanılan stratejiler düşünce bastırma gibi uyumsuzsa, benlik hakkında olumsuz bilgilere erişim artabilir ve kişinin duygusal durumunu düzenleyebilmesi için interneti kullanma olasılığı da artabilir (Spada vd., 2008, s.2332).

Alanyazında üstbilişsel inançlar ile problemlı internet kullanımının ilişkisini araştıran çalışma sayısının sınırlı olduğu ve bu çalışmaların da son yıllarda yapıldığı gözlenmiştir. Örneğin, üstbilişsel inançlar ile teknoloji bağımlılığının (internette oyun oynama bozukluğu, problemlı internet kullanımı, problemlı akıllı telefon kullanımı ve problemlı sosyal medya kullanımı) ilişkisinin incelendiği bir derleme çalışmasında (Casale, Musico ve Spada, 2021) üstbilişsel inançlar ile teknoloji bağımlılığı arasında ilişkiler olduğu bildirilmiştir.

Teknoloji ve internet kullanımının daha yaygın olduğu üniversite öğrencileri gibi genç bir örnekleme, problemlı internet kullanımı ile ilişkili olabilecek değişkenleri araştırmanın önemli ve faydalı olduğu düşünölmektedir. Buradan yola çıkarak, mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyet, psikiyatrik tanı alma durumu ve internet kullanım süresi açısından kişilik özelliklerinin, üstbilişsel düşüncelerinin, internet kullanım fonksiyonlarının ve problemlı internet kullanımlarının araştırılması amaçlanmıştır. Söz konusu değişkenlerin bütüncöl bir şekilde ele alınarak incelendiği bir çalışma bilindiği kadarıyla bulunmamaktadır. Bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada ilişkişel betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini 524 kadın (%75.3) ve 172 erkek (%24.7) olmak üzere 696 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.11'dir (SS=2.55). Araştırmanın çalışma grubu 18-43 yaşları arasındaki üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun sınıf düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, %52.3'ünün birinci sınıf, %33.5'inin ikinci sınıf, %7.2'sinin üçüncü sınıf ve %7'sinin dördüncü sınıf olduğu görölmektedir. Katılımcıların psikiyatrik tanı alma durumu incelendiğinde, 108 kişinin (%15.5) tanı aldığı ve 588 kişinin (%84.5) tanı almadığını bildirdiği görölmüştür. Çalışma grubunun günlük internet kullanım süreleri ele alındığında, 258 kişinin (%37.1) 0-3 saat, 308 kişinin (%44.3) 4-7 saat, 104 kişinin (%14.9) 8-11 saat ve 26 kişinin (%3.7) 12 saat ve üstünde internet kullandığı bulunmuştur. Çalışmada kullanılan ölçeklere ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Değişkenlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Ölçek	Alt Boyutlar	\bar{X}	SS
BFKÖ	Dışadönüklük	26.64	5.82
	Uyumluluk	32.47	4.70
	Sorumluluk	30.54	5.82
	Nörotisizm	24.24	5.67
	Deneyime Açıklık	37.65	5.54
ÜÖ-30	Olumlu İnanç	11.48	3.86
	Olumsuz İnanç (Kontrol Edilemezlik ve Tehlike)	13.25	4.41
	Bilişsel Güvensizlik	11.07	4.08
	Düşünceleri Kontrol İhtiyacı	12.52	3.46
	Bilişsel Farkındalık	16.60	3.47
	ÜÖ-30 Toplam Puan	64.93	11.46
İKFÖ	Sosyal Fonksiyon	8.93	2.54
	Bilgi Fonksiyonu	14.46	2.81
	Boş Zaman Fonksiyonu	9.14	2.76
	Duygusal Fonksiyon	6.28	1.59
İBDÖ	Sosyal Destek	29.49	12.57
	Yalnızlık-Depresyon	14.44	6.52
	Azalmış Dürtü Kontrolü	25.09	9.89
	Dikkat Dağıtma	21.80	9.42
	İBDÖ Toplam Puan	90.82	32.68

BFKÖ: Beş Faktör Kişilik Ölçeği; ÜÖ-30: Üstbilişler Ölçeği; İKFÖ: İnternet Kullanım Fonksiyonu Ölçeği; İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği

İşlem

Araştırma sürecinde öncelikle çalışma konusu belirlendikten sonra veri toplama araçlarını Türkçeye uyarlayan yazarlardan izin alınmıştır. İzin alma işleminden sonra Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na gerekli başvurular yapılmış ve araştırmaya yönelik olarak etik kurul onayı (22.08.2017 tarih ve 262-2017 protokol no) alınmıştır. Araştırmacılar tarafından çalışma verileri öğrencilerden yüz yüze toplanmıştır. Katılımcılar çalışma hakkında bilgilendirilmiş, çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler ölçekleri üniversite dersliklerinde doldurmuşlardır. Ölçeklere verilen yanıtların toplu değerlendirileceği ve gizli tutulacağı bilgisinin de yer aldığı "Bilgilendirilmiş Onam Formu" her katılımcıya ilk sırada verilmiştir. Onam formunun ardından veri toplama araçları ise sıra etkisini kontrol etmek amacıyla öğrencilere farklı sıralarda düzenlenmiş versiyonlarıyla uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, bölüm, sınıf, internet kullanım süresi gibi bilgilerinin

elde edilmesini amaçlamaktadır. Açık uçlu ve çoktan seçmeli maddelerden oluşmaktadır.

Üstbiliş Ölçeği-30 (ÜÖ-30): Wells ve Cartwright-Hatton (2004) tarafından geliştirilmiş, Yılmaz, Gençöz ve Wells (2008) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçek dördümlü Likert tipindedir. Ölçeğin beş alt boyutu bulunmaktadır. Yılmaz, Gençöz ve Wells (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre ölçeğin AFA analiz sonuçlarına göre beş faktörlü yapının Türkçe formunda da sağlandığı ve madde faktör yüklerinin .46 ve .92 arasında olduğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .87 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .80'dir.

Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği (BFKÖ): Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilmiştir. Sümer, Lajunen ve Özkan (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. 44 maddeden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli Likert tipindedir. Türkçe uyarlama çalışmasına göre alt boyutların güvenilirlik katsayıları .64 ile .77 arasında değişmektedir.

İnternet Kullanım Fonksiyonları Ölçeği (İKFÖ): Ju tarafından (2000) geliştirilmiştir. Kesici ve Şahin (2009) tarafından Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Dördümlü Likert tipindeki ölçek 18 maddeden oluşmaktadır. Dört alt boyutu bulunmaktadır. İç güvenilirlik katsayısı .79 olarak bulunmuştur. DFA sonuçlarına göre dört faktörlü yapının doğrulandığı ve faktör yapısı bakımından kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin madde faktör yüklerinin .38 ve .84 arasında olduğu görülmüştür.

İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ): Davis, Flett ve Besser tarafından (2002) geliştirilmiştir. Keser-Özcan ve Buzlu (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılmıştır. 36 maddeden oluşmakta ve yedili Likert tipindedir. Dört alt boyutu bulunmaktadır. Türkçe uyarlama çalışmasına göre ölçeğin iç tutarlık katsayısı .91'dir.

Veri Analizi

Araştırmada, veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, psikiyatrik bozukluk tanısı almış olma durumu ve internet kullanım süresi ile kişilik özellikleri, üstbilişsel özellikler, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi nicel araştırma yöntemlerinden betimsel istatistikler (ort, frekans gibi), karşılaştırma analizleri (Mann Whitney U Test ve Kruskal-Wallis Test) ve ilişkiyel analizler (korelasyon) gerçekleştirilmiştir. Veriler analiz edilmeden önce veri setinin analizler için uygun olup olmadığını belirlemek için normallik analizi ve varyans dağılımına bakılmıştır. Yeterli örneklem büyüklüğü olmasına rağmen, verilerin cinsiyet, tanı alma durumu gibi değişkenler açısından dağılımları incelendiğinde, varyans eşitsizliği gibi normallik analizi varsayımları karşılanmadığı için parametrik olmayan karşılaştırma analizleri tercih edilmiştir. Kişilik, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık değeri olarak 0.05 değeri kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2002).

Bulgular

Kişilik, Üstbiliş, İnternet Kullanım Fonksiyonları ve Problemlİ İnternet Kullanımının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Kişilik, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve problemlİ internet kullanımı ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı parametrik olmayan analizlerden bağımsız gruplar karşılaştırma analizi (Mann Whitney U Test) ile değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda cinsiyete göre, Sorumluluk (U=40491.5, Z=-2,002, p<0.05), Nörotisizm (U=32925.0, Z=-5,313, p<0.001) ve Deneyime Açıklık (U=40168.5, Z=2,143, p<0.05) BFKÖ boyutları; Olumsuz İnançlar (U=37470.5, Z=-3.327, p<0.01), Düşünceleri Kontrol İhtiyacı (U=37049.5, Z=-3,517, p<0.001) ve Bilişsel Farkındalık (U=37905.5, Z=3,141, p<0.01) ÜÖ-30 boyutları; Boş Zaman Fonksiyonları (U=30456.5, Z=-6,434, p<0.001) ve Duygusal Fonksiyonlar (U=36061.5, Z=-4,058, p<0.001) İKFÖ boyutları; İBDÖ’nün Sosyal Destek (U=36406.0, Z=-3,786, p<0.001) alt boyutu ve toplam puanlarında (U=38810.0, Z=-2,734, p<0.001) istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadınların sorumluluk ve nörotisizm puanlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülürken, erkek katılımcıların deneyime açıklık, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık, boş zaman fonksiyonları, duygusal fonksiyonlar, sosyal destek ve İBDÖ toplam puanlarının ise kadınlardan daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Kişilik özellikleri, üstbilis, internet kullanım fonksiyonları ve internette bilişsel durumların cinsiyet açısından karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Grup	N	\bar{X}	SS	Mann Whitney U Test			
						U	Z	p	
BFKÖ	Dışa Dönüklük	Kadın	524	26.74	.26	44719.0	-1.52	.879	
		Erkek	172	26.33	.46				
	Uyumluluk	Kadın	524	32.65	.21	41194.5	-1.695	.090	
		Erkek	172	31.92	.34				
	Sorumluluk	Kadın	524	30.84	.24	40491.5	-2.002	.045*	
		Erkek	172	29.65	.49				
	Nörotizm	Kadın	524	24.88	.25	32925.0	-5.313	.000***	
		Erkek	172	22.26	.40				
	Deneyime Açıklık	Kadın	524	37.42	.24	40168.5	-2.143	.032*	
		Erkek	172	38.36	.43				
	ÜÖ-30	Olumlu İnanç	Kadın	524	11.34	.16	41645.5	-1.499	.134
			Erkek	172	11.90	.32			
Olumsuz İnanç (Kontrol Edilemezlik ve Tehlike)		Kadın	524	13.56	.19	37470.5	-3.327	.001**	
		Erkek	172	12.31	.33				
Bilişsel Güvensizlik		Kadın	524	11.13	.17	42019.5	-1.338	.181	
		Erkek	172	10.87	.33				
Düşünceleri Kontrol İhtiyacı		Kadın	524	12.29	.15	37049.5	-3.517	.000***	
		Erkek	172	13.23	.24				
Bilişsel Farkındalık		Kadın	524	16.39	.15	37905.5	-3.141	.002**	
		Erkek	172	17.24	.27				
ÜÖ-30 Toplam Puan		Kadın	524	64.72	.51	41734.0	-1.456	.145	
		Erkek	172	65.55	.82				
İKFÖ	Sosyal Fonksiyon	Kadın	524	8.92	.11	44719.0	-1.52	.879	
		Erkek	172	8.96	.21				
	Bilgi Fonksiyonu	Kadın	524	14.52	.12	44112.0	-4.419	.675	
		Erkek	172	14.27	.22				
	Boş Zaman Fonksiyonu	Kadın	524	8.72	.11	30456.5	-6.434	.000***	
		Erkek	172	10.42	.24				
	Duygusal Fonksiyon	Kadın	524	6.14	.07	36061.5	-4.058	.000***	
		Erkek	172	6.71	.13				
	İBDÖ	Sosyal Destek	Kadın	524	28.42	.52	36406.0	-3.786	.000***
			Erkek	172	32.74	1.04			
		Yalnızlık-Depresyon	Kadın	524	14.21	.28	41543.5	-1.541	.123
			Erkek	172	15.16	.52			
Azalmış Dürtü Kontrolü		Kadın	524	24.71	.42	41632.5	-1.501	.133	
		Erkek	172	26.23	.81				
Dikkat Dağıtma		Kadın	524	21.41	.41	40863.5	-1.837	.066	
		Erkek	172	22.99	.73				
Toplam Puan		Kadın	524	88.75	1.38	38810.0	-2.734	.006**	
		Erkek	172	97.13	2.66				

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001. BFKÖ: Beş Faktör Kişilik Ölçeği; ÜÖ-30: Üstbilisler Ölçeği; İKFÖ: İnternet Kullanım Fonksiyonu Ölçeği; İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği.

Kişilik, Üstbiliş, İnternet Kullanım Fonksiyonları ve Problemlı İnternet Kullanımının Tanı Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Kişilik, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının tanı durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı parametrik olmayan analizlerden bağımsız gruplar karşılaştırma analizi (Mann Whitney U Test) ile değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda tanı durumuna göre, Uyumluluk (U=27052.0, Z=-2,453, p<0.05), Sorumluluk (U=27761.5, Z=-2,081, p<0.05), Nörotisizm (U=22059.5, Z=-5,054, p<0.001) ve Deneyime Açıklık (U=23024.5, Z=-4,552, p<0.001) BFKÖ boyutları; Olumsuz İnanç (U=24313.5, Z=-3,883, p<0.001), Bilişsel Güvensizlik (U=27742.5, Z=-2,099, p<0.05) ve ÜÖ-30 Toplam Puanı (U=26042.0, Z=-2,974, p<0.01) ve İKFÖ'nün Bilgi Fonksiyonu (U=26509.5, Z=-2,747, p<0.01) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tanı alan katılımcıların nörotisizm, deneyime açıklık, olumsuz inanç, bilişsel güvensizlik, ÜÖ-30 toplam puanı ve bilgi fonksiyonu alt boyut puanlarının tanı almayan katılımcılardan daha fazla olduğu görülmüştür. Uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri açısından tanı almayan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3. Kişilik özellikleri, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve internette bilişsel durumların tanı alma durumları açısından karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Grup	N	\bar{X}	SS	Mann Whitney U Test			
						U	Z	p	
BFKÖ	Dışa Dönüklük	Evet	108	27.53	.63	29156.5	-1.353	.176	
		Hayır	588	26.48	.23				
	Uyumluluk	Evet	108	31.40	.45	27052.0	-2.453	.014*	
		Hayır	588	32.66	.19				
	Sorumluluk	Evet	108	29.38	.57	27761.5	-2.081	.037*	
		Hayır	588	30.76	.24				
	Nörotisizm	Evet	108	26.91	.59	22059.5	-5.054	.000***	
		Hayır	588	23.74	.22				
	Deneyime Açıklık	Evet	108	39.94	.52	23024.5	-4.552	.000***	
		Hayır	588	37.23	.22				
	ÜÖ-30	Olumlu İnanç	Evet	108	11.56	.39	31616.0	-.071	.943
			Hayır	588	11.46	.16			
Olumsuz İnanç (Kontrol Edilemezlik ve Tehlike)		Evet	108	14.93	.47	24313.5	-3.883	.000***	
		Hayır	588	12.95	.18				
Bilişsel Güvensizlik		Evet	108	12.16	.48	27742.5	-2.099	.036*	
		Hayır	588	10.87	.16				
Düşünceleri Kontrol İhtiyacı		Evet	108	13.01	.36	29259.5	-1.303	.193	
		Hayır	588	12.43	.14				
Bilişsel Farkındalık		Evet	108	16.78	.37	31004.5	-.391	.696	
		Hayır	588	16.57	.14				
ÜÖ-30 Toplam Puan		Evet	108	68.43	1.19	26042.0	-2.974	.003**	
		Hayır	588	64.28	.46				
İKFÖ	Sosyal Fonksiyon	Evet	108	9.14	.26	30000.5	-.919	.358	
		Hayır	588	8.89	.10				
	Bilgi Fonksiyonu	Evet	108	15.06	.26	26509.5	-2.747	.006**	
		Hayır	588	14.35	.12				
	Boş Zaman Fonksiyonu	Evet	108	9.59	.30	28481.0	-1.717	.086	
		Hayır	588	9.05	.11				
	Duyusal Fonksiyon	Evet	108	6.37	.17	31019.5	-.393	.694	
		Hayır	588	6.26	.06				
	İBDÖ	Sosyal Destek	Evet	108	31.26	1.21	28228.5	-1.835	.066
			Hayır	588	29.16	.52			
		Yalnızlık-Depresyon	Evet	108	14.73	.63	30767.5	-.513	.608
			Hayır	588	14.39	.27			
Azalmış Dürtü Kontrolü		Evet	108	24.66	.98	30488.0	-.659	.510	
		Hayır	588	25.17	.41				
Dikkat Dağıtma		Evet	108	23.18	1.00	29219.5	-1.319	.187	
		Hayır	588	21.55	.38				
Toplam Puan		Evet	108	98.82	3.11	29481.5	-1.182	.237	
		Hayır	588	90.27	1.35				

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001. BFKÖ: Beş Faktör Kişilik Ölçeği; ÜÖ-30: Üstbilisler Ölçeği; İKFÖ: İnternet Kullanım Fonksiyonu Ölçeği; İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği, Evet: Psikiyatrik tanı alan katılımcı grubu, Hayır: Psikiyatrik tanı almayan katılımcı grubu.

Kişilik, Üstbilis, İnternet Kullanım Fonksiyonları ve Problemlı İnternet Kullanımının İnternet Kullanım Süresine Göre Değerlendirilmesi

Kişilik, üstbilis, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı ölçek alt boyutları ve toplam puanlarının internet kullanım sürelerine göre farklılaşp farklılaşmadığı parametrik olmayan analizlerden bağımsız gruplar karşılaştırma analizi (Kruskal-Wallis Testi) ile değerlendirilmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda internet kullanım sürelerine göre, Sorumluluk (H(3)=25,353, p<0.001), Nörotisizm (H(3)=8,571, p<0.05) ve Deneyime Açıklık (H(3)=25,013, p<0.01) BFKÖ boyutları; ÜÖ-30'un alt boyutu olan Olumsuz İnanç (H(3)=12,355, p<0.01), İKFÖ alt boyutlarından Sosyal Fonksiyon (H(3)=49,54, p<0.001), Bilgi Fonksiyonu (H(3)=8,139, p<0.05), Boş Zaman Fonksiyonu (H(3)=24,99, p<0.001) ve Duygu Fonksiyonu (H(3)=23,175, p<0.001), İBDÖ alt boyutlarından Sosyal Destek (H(3)=58,055, p<0.001), Yalnızlık ve Depresyon (H(3)=90,786, p<0.001), Azaltılmış Dürtü Kontrolü (H(3)=120,293, p<0.001), Dikkat Dağıtma (H(3)=39,758, p<0.001) ve İBDÖ Toplam Puanı (H(3)=99,33, p<0.001) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların nörotisizm, olumsuz inanç (kontrol edilemezlik ve tehlike), sosyal fonksiyon, duygusal fonksiyon, sosyal destek, yalnızlık ve depresyon, azalmış dürtü kontrolü, dikkat dağıtma ve ÜÖ-30 toplam puanlarının internet kullanım süresindeki artışla orantılı şekilde arttığı bulunmuştur. Ayrıca sorumluluk, deneyime açıklık ve bilgi fonksiyonu değişkenlerine ait puanların ise internet kullanım süresindeki artışla ters orantılı şekilde azaldığı görülmektedir.

Tablo 4. Kişilik özellikleri, üstbilişler, internet kullanım fonksiyonları ve internette bilişsel durumların internet kullanım süreleri açısından karşılaştırılması

Ölçek	Alt Boyutlar	Grup	N	\bar{X}	SS	Kruskal-Wallis Test		
						Sıra Ort.	H	p
BFKÖ	Dışa Dönüklük	0-3 Saat	258	27.01	.34	360.16	1.781	.619
		4-7 Saat	308	26.36	.34	342.21		
		8-11 Saat	104	26.40	.56	334.76		
		12 saat ve üstü	26	27.23	1.34	362.29		
	Uyumluluk	0-3 Saat	258	32.85	.29	362.16	5.311	.150
		4-7 Saat	308	31.97	.27	328.95		
		8-11 Saat	104	32.90	.47	367.68		
		12 saat ve üstü	26	32.88	.94	367.81		
	Sorumluluk	0-3 Saat	258	31.90	.37	395.42	25.353	.000***
		4-7 Saat	308	29.47	.32	311.91		
		8-11 Saat	104	30.75	.49	350.38		
		12 saat ve üstü	26	28.96	1.46	308.79		
Nörotisizm	0-3 Saat	258	23.57	.37	327.24	8.571	.036*	
	4-7 Saat	308	24.45	.32	353.80			
	8-11 Saat	104	24.65	.54	363.87			
	12 saat ve üstü	26	26.62	.97	435.23			
Deneyime Açıklık	0-3 Saat	258	38.97	.30	396.5	25.013	.000***	
	4-7 Saat	308	37.01	.34	327.42			
	8-11 Saat	104	36.50	.51	298.90			
	12 saat ve üstü	26	36.77	1.16	320.35			
ÜÖ-30	Olumlu İnanç	0-3 Saat	258	11.61	.26	352.26	7.028	.071
		4-7 Saat	308	11.28	.21	339.17		
		8-11 Saat	104	11.27	.33	342.39		
		12 saat ve üstü	26	13.42	.76	446.13		
	Olumsuz İnanç	0-3 Saat	258	12.71	.26	323.87	12.355	.006**
		4-7 Saat	308	13.35	.25	351.04		
		8-11 Saat	104	13.75	.42	377.54		
		12 saat ve üstü	26	15.58	.95	446.71		
	Bilişsel Güvensizlik	0-3 Saat	258	11.06	.26	343.91	1.253	.740
		4-7 Saat	308	11.17	.24	351.93		
		8-11 Saat	104	11.04	.36	358.36		
		12 saat ve üstü	26	10.15	.61	314.00		
Düşünceleri Kontrol İhtiyacı	0-3 Saat	258	12.28	.21	336.28	6.397	.094	
	4-7 Saat	308	12.55	.20	348.28			
	8-11 Saat	104	12.58	.32	356.95			
	12 saat ve üstü	26	14.38	.77	438.50			
Bilişsel Farkındalık	0-3 Saat	258	16.94	.21	368.52	4.468	.215	
	4-7 Saat	308	16.32	.20	333.18			
	8-11 Saat	104	16.67	.33	347.01			
	12 saat ve üstü	26	16.27	.84	337.25			
ÜÖ-30 Toplam Puan	0-3 Saat	258	64.59	.71	343.40	6.216	.102	
	4-7 Saat	308	64.67	.66	340.35			
	8-11 Saat	104	65.31	1.03	363.31			
	12 saat ve üstü	26	69.81	2.62	436.44			

Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Üstbilis, İnternet Kullanım Fonksiyonu ve Problemlı İnternet Kullanım Özelliklerinin İncelenmesi

İKFÖ	Sosyal Fonksiyon	0-3 Saat	258	8.28	.14	297.63		
		4-7 Saat	308	8.94	.14	352.10	49.540	.000***
		8-11 Saat	104	9.94	.27	421.80		
		12 saat ve üstü	26	11.23	.49	517.46		
	Bilgi Fonksiyonu	0-3 Saat	258	14.66	.17	363.98		
		4-7 Saat	308	14.30	.16	338.04	8.139	.043*
		8-11 Saat	104	14.72	.28	363.36		
		12 saat ve üstü	26	13.31	.56	259.37		
	Boş Zaman Fonksiyonu	0-3 Saat	258	8.54	.16	299.49		
		4-7 Saat	308	9.53	.16	378.76	24.99	.000***
		8-11 Saat	104	9.38	.26	377.96		
		12 saat ve üstü	26	9.42	.56	358.46		
Duygusal Fonksiyon	0-3 Saat	258	5.92	.08	309.77			
	4-7 Saat	308	6.36	.09	360.46	23.175	.000***	
	8-11 Saat	104	6.64	.18	380.44			
	12 saat ve üstü	26	7.38	.44	463.42			
İBDÖ	Sosyal Destek	0-3 Saat	258	25.22	.61	280.73		
		4-7 Saat	308	30.86	.75	368.76	58.055	.000***
		8-11 Saat	104	34.00	1.27	424.18		
		12 saat ve üstü	26	37.62	2.67	478.25		
	Yalnızlık-Depresyon	0-3 Saat	258	11.61	.33	256.99		
		4-7 Saat	308	15.56	.37	387.70	90.786	.000***
		8-11 Saat	104	17.24	.65	435.35		
		12 saat ve üstü	26	18.12	1.55	444.73		
	Azalmış Dürtü Kontrolü	0-3 Saat	258	20.39	.51	246.92		
		4-7 Saat	308	26.63	.54	384.85	120.293	.000***
		8-11 Saat	104	30.04	.92	453.73		
		12 saat ve üstü	26	33.69	2.15	504.94		
Dikkat Dağıtma	0-3 Saat	258	18.85	.52	286.28			
	4-7 Saat	308	23.42	.55	381.80	39.758	.000***	
	8-11 Saat	104	23.46	.88	389.47			
	12 saat ve üstü	26	25.27	2.24	407.56			
Toplam Puan	0-3 Saat	258	76.07	1.65	254.09			
	4-7 Saat	308	96.46	1.85	386.20	99.33	.000***	
	8-11 Saat	104	104.74	3.09	439.22			
	12 saat ve üstü	26	114.69	7.53	475.87			

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001. BFKÖ: Beş Faktör Kişilik Ölçeği; ÜÖ-30: Üstbilisler Ölçeği; İKFÖ: İnternet Kullanım Fonksiyonu Ölçeği; İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği.

Tablo 5. Kişilik, Üstbilis, İnternet Kullanım Fonksiyonları ve Problemlı İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1.Dışa Dönüklük	-																			
2.Uyumluluk	.147**	-																		
3.Sorumluluk	.142**	.263**	-																	
4.Nörotisizm	.258**	.316**	.207**	-																
5.Deneyime Açıklık	.268**	.044	.124**	.000	-															
6.Olumlu İnanç	.023	-.018	.164**	.108**	.034	-														
7.Olumsuz İnanç	.182**	-.057	-.071	.587**	.058	.196**	-													
8.Bilişsel Güvensizlik	-.026	-.088*	-.043	.200**	.032	.282**	.398**	-												
9.Düşünceleri Kontrol İhtiyacı	.140**	-.089*	.232**	.202**	-.042	.039	.193**	.087*	-											
10.Bilişsel Farkındalık	.054	.076*	.211**	-.022	.377**	.256**	.126**	.365**	.000	-										
11.ÜÖ-30 Toplam Puan	.104**	-.063	-.003	.388**	.142**	.588**	.678**	.692**	.469**	.548**	-									
12.Sosyal Fonksiyon	.083*	.000	.114**	.158**	.055	.193**	.197**	.195**	.069	.119**	.260**	-								
13.Bilgi Fonksiyonu	.102**	.042	.129**	.011	.356**	.102**	.033	.034	.012	.245**	.136**	.024	-							
14.Boş Zaman Fonksiyonu	.050	-.035	.143**	-.012	.056	.073	.008	.118**	.039	.048	.091*	.092*	.203**	-						
15.Duygusal Fonksiyon	.136**	-.072	-.091*	-.055	.072	.071	.021	.152**	.017	.087*	.110**	.457**	.060	.294**	-					
16.Sosyal Destek	-.093*	.106**	.142**	.177**	.058	.196**	.224**	.267**	.080*	.108**	.294**	.515**	.043	.271**	.384**	-				
17.Yalnızlık-Depresyon	-.095*	-.089*	.161**	.193**	-.053	.159**	.200**	.197**	.164**	.010	.251**	.425**	.020	.205**	.255**	.667**	-			
18.Azalmış Dürtü Kontrolü	-.074	-.078*	.222**	.211**	-.086*	.153**	.196**	.167**	.136**	-.057	.209**	.418**	-.047	.201**	.274**	.628**	.743**	-		
19.Dikkat Dağıtma	.117**	-.094*	.296**	.214**	.003	.109**	.251**	.235**	.169**	.000	.264**	.358**	.017	.217**	.213**	.564**	.642**	.572**	-	
20.İBDÖ Toplam Puan	.111**	.109**	.239**	.232**	-.013	.185**	.258**	.261**	.153**	.026	.303**	.513**	.011	.268**	.343**	.871**	.866**	.858**	.807**	-

*p<0.05, **p<0.01 ÜÖ-30: Üstbilisler Ölçeği; İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği.

Kişilik, üstbilis, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı ölçek puanları arasındaki ilişkileri anlamak için yapılan korelasyon analizi sonucunda ÜÖ-30'dan Olumsuz İnanç ile Nörotisizm ($r=.587$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Düşünceleri Kontrol İhtiyacı ile Sorumluluk ($r=-.232$, $p<0.001$) kişilik özelliği arasında negatif yönde bir ilişki ve Nörotisizm ($r=.202$, $p<0.001$) kişilik özelliği arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. ÜÖ-30'dan Bilişsel Farkındalık ile Sorumluluk ($r=.211$, $p<0.001$) ve Deneyime Açıklık ($r=.377$, $p<0.001$) kişilik özellikleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. ÜÖ-30 Toplam Puanı ile Nörotisizm ($r=.388$, $p<0.001$) kişilik özelliği arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

İKFÖ alt boyutlarından Sosyal Fonksiyon ile Olumlu İnanç ($r=.193$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.197$, $p<0.001$) ve ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.260$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bilgi Fonksiyonu ile Deneyime Açıklık ($r=.356$, $p<0.001$) kişilik özelliği ve Bilişsel Farkındalık ($r=.245$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

İBDÖ alt boyutlarından Sosyal Destek ile Olumlu İnanç ($r=.196$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.224$, $p<0.001$), Bilişsel Güvensizlik ($r=.267$, $p<0.001$), ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.294$, $p<0.001$), Sosyal Fonksiyon ($r=.515$, $p<0.001$), Boş Zaman Fonksiyonu ($r=.271$, $p<0.001$) ve Duygusal Fonksiyon ($r=.384$, $p<0.001$) arasında

pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Yalnızlık-Depresyon ile Nörotisizm ($r=.193$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.200$, $p<0.001$), Bilişsel Güvensizlik ($r=.197$, $p<0.001$), ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.251$, $p<0.001$), Sosyal Fonksiyon ($r=.425$, $p<0.001$), Boş Zaman Fonksiyonu ($r=.205$, $p<0.001$) ve Duygusal Fonksiyon ($r=.255$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Azalmış Dürtü Kontrolü ile Sorumluluk ($r=-.222$, $p<0.001$) arasında negatif yönde bir ilişki varken; Nörotisizm ($r=.211$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.196$, $p<0.001$), ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.209$, $p<0.001$), Sosyal Fonksiyon ($r=.418$, $p<0.001$), Boş Zaman Fonksiyonu ($r=.201$, $p<0.001$) ve Duygusal Fonksiyon ($r=.274$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Dikkat Dağıtma ile Sorumluluk ($r=-.296$, $p<0.001$) arasında negatif yönde bir ilişki varken; Nörotisizm ($r=.214$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.251$, $p<0.001$), Bilişsel Güvensizlik ($r=.235$, $p<0.001$), ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.264$, $p<0.001$), Sosyal Fonksiyon ($r=.358$, $p<0.001$), Boş Zaman Fonksiyonu ($r=.217$, $p<0.001$) ve Duygusal Fonksiyon ($r=.213$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. İBDÖ Toplam Puanı ile Sorumluluk ($r=-.239$, $p<0.001$) arasında negatif yönde bir ilişki varken; Nörotisizm ($r=.232$, $p<0.001$), Olumsuz İnanç ($r=.258$, $p<0.001$), Bilişsel Güvensizlik ($r=.261$, $p<0.001$), ÜÖ-30 Toplam Puanı ($r=.303$, $p<0.001$), Sosyal Fonksiyon ($r=.513$, $p<0.001$), Boş Zaman Fonksiyonu ($r=.268$, $p<0.001$) ve Duygusal Fonksiyon ($r=.343$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, psikiyatrik tanı almış olma durumu ve internet kullanım süresi açısından kişilik özelliklerinin, üstbilişsel düşüncelerinin, internet kullanım fonksiyonlarının ve problemlı internet kullanımlarının araştırılması olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda öncelikle, kişilik, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Daha sonra araştırma değişkenleri, katılımcıların belirttikleri tanı alma durumlarına göre değerlendirilmiştir. Akabinde, internet kullanım süresine göre araştırma değişkenleri genel olarak değerlendirilmiştir. En son aşamada ise kişilik, üstbiliş, internet kullanım fonksiyonları ve problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları, kadınların sorumluluk ve nörotisizm kişilik özelliklerinde erkeklerden daha yüksek puanlar aldıkları; erkeklerin ise deneyime açıklık kişilik özelliğinde kadınlara göre daha yüksek puanlar aldıklarını göstermiştir. Nörotisizm ve sorumluluk kişilik özelliklerinde, kadınların erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puanlar alması kültürlerarası yapılan çalışma (örn. Schmitt, Realo, Voracek ve Allik, 2008) sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Özellikle, nörotisizm kişilik özelliğindeki kadın ve erkek arasındaki farklılaşmanın neredeyse kültürden bağımsız bir hale geldiği (Schmitt vd., 2008) ve kadınların olumsuz duygu belirtmeye daha eğilimli oldukları bildirilmektedir (Costa, Terracciano ve McCrae, 2001). Benzer şekilde, ülkemizde de nörotisizm kişilik özelliğinin kadınlar tarafından daha yüksek düzeyde bildirildiği raporlanmıştır (Akdur ve Batıgün, 2017; Gülgöz, 2002). Sorumluluk kişilik özelliği, cinsiyetler arasında nörotisizm kadar net bir çizgi çekmese de, ülkemizde daha önce yapılan çalışmalarda,

kadınlarda daha fazla görüldüğü ortaya konmuştur (Bulut ve Yıldız, 2019; Turhan, 2019). Kişilik özelliklerinden deneyime açıklığa dair bulguların ise çelişkili olduğu görülmektedir (Akdur ve Batıgün, 2017; Bulut ve Yıldız, 2019; Schmitt vd., 2008). Deneyime açıklığın yüksek seviyede olması ıraksak düşünme şekli (McCrae, 1987) ve diğer düşüncelere karşı liberal bir tutum içinde olmayla ilişkilendirilmektedir (Costa ve McCrae, 1992). Deneyime açıklığın düşük seviyede olması ise inançlara ve geleneklere bağlı kalmakla bağlantılı olan muhafazakârlıkla ilişkilendirilmektedir (Costa ve McCrae, 1992). Türkiye'deki kültürel yapı göz önüne alındığında, geleneksel bir toplumun parçası olarak kadınların bu geleneksel kimliği daha çok kazanmış ve dolayısıyla değişime daha kapalı olabilecekleri bildirilmektedir (Metin, 2011). Buradan yola çıkarak, kadınların ülkemizdeki cinsiyet rolleri, toplumsallaşma süreçleri göz önüne alındığında bu bulgular daha anlaşılır olabilmektedir.

Üstbilişsel inançların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları, düşünceleri kontrol etme ihtiyacı ve bilişsel farkındalık boyutlarında erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puanlar aldıklarını göstermiştir. Cinsiyet ile üstbiliş arasındaki ilişkileri araştıran çalışma bulgularının farklılaştığı görülmektedir (örn. Bahrami ve Yousefi, 2011; Irak, Çapan ve Soylu, 2015; Lenzo, Toffle, Tripodi ve Quattropiani, 2016; Tosun ve Irak, 2008). Birçok çalışmada cinsiyetin üstbilişsel inançlar üzerinde etkisinin olmadığı ileri sürülmektedir (örn. Wells ve Cartwright-Hatton, 2004; Irak vd., 2015). Bununla beraber, cinsiyetin bazı üstbilişsel düşünceler (olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike ve düşünceleri kontrol ihtiyacı) üzerinde etkili olabileceğini öne süren çalışmalar da yer almaktadır (Tosun ve Irak, 2008). Bu çalışma cinsiyetin üstbilişsel inançlar üzerinde etkili olabileceğini bulan az sayıda çalışmadan biridir. Söz konusu bulgunun, bu çelişkili alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ancak mevcut araştırmadaki, kadın ve erkek sayısı arasındaki farkın fazla olması yorum yaparken göz önünde bulundurulması gereken bir sınırlılıktır.

İnternet kullanım fonksiyonlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları, internet kullanımının boş zaman ve duygusal fonksiyon boyutlarında, erkeklerin kadınlara göre anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir. Cinsiyetin internet kullanım fonksiyonlarının üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu dikkati çekmiştir. Elde edilen sonuçların, daha önce yapılan çalışma bulgularıyla (örn. Weiser, 2000) benzerlik gösterdiği söylenebilir. Söz konusu araştırmada, erkeklerin interneti daha çok eğlence, boş zamanla ilgili etkinlik ve de romantizm aramak gibi duygusal amaçlar için kullandıkları; kadınların ise daha çok eğitim ve kişiler arası amaçlar için kullandıkları bildirilmiştir (Weiser, 2000). Mevcut çalışmada, boş zaman ve duygusal fonksiyonlar haricinde erkek ve kadınların internet kullanım amaçlarının farklılaşmadığı bulunmuştur. Boş zaman fonksiyonundaki farklılaşma, erkeklerin oyun, eğlence vb. amaçlar için interneti kullanması ile açıklanabilir. Kadınların erkeklere göre sosyal hayatta daha rahat iletişim kurdukları ve bu iletişimi sürdürebildikleri belirtilmektedir (Soba, Şimşek ve Demir, 2019). Bu durum, neden kadınların değil de erkeklerin duygusal amaçlı olarak interneti kullandıklarını açıklamaya yardımcı olabilir.

Problemlı internet kullanımının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Erkeklerin hem toplam puanda hem de sosyal destek boyutunda kadınlardan daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür. Erkeklerin durumuyla ilgili daha önce söz edilen durum, yani kadınlar kadar rahat iletişim kuramıyor olmaları, erkeklerde problemlı internet kullanımının ve sosyal destek boyutunun neden daha yüksek düzeyde olduğunu anlamaya yardımcı olabilir. Alanyazındaki birçok araştırma tarafından bu bulgular desteklenmektedir (örn. Eşitti, 2015; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Oktan, 2015). Ancak kadınların problemlı internet kullanım düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu savunan araştırmalar da bulunmaktadır (örn. Arpacı, 2020).

Araştırma Değişkenlerinin Psikiyatrik Tanı Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Katılımcıların belirttikleri psikiyatrik tanı alıp almama durumuna göre kişilik özelliklerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları, tanı alan katılımcıların Nörotisizm ve Deneyime Açıklık kişilik özelliği puanlarının, tanı almayan katılımcılara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bununla beraber, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleri tanı almayan katılımcılar tarafından anlamlı düzeyde daha çok bildirilmiştir. Nörotisizmin, birçok bozuklukta ortak olarak görülen (Kotov, Gamez, Schmidt ve Watson, 2010) transdiagnostik bir kavram olması bu bulguyu anlaşılır hale getirmektedir. Nitekim, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin de tanı almayan grupta yer alması oldukça akla yatkındır. Deneyime açıklık kişilik özelliğinin ise merak, ilgi ve heyecan arayışı ile karakterize yapısı (Gocłowska, Ritter, Elliot ve Baas, 2008) düşünüldüğünde tanı için bir risk faktörü oluşturabilir. Meta analiz çalışmaları (örn. Malouff, Thorsteinsson ve Schutte, 2005) genel olarak, psikopatolojinin yüksek Nörotisizm, düşük sorumluluk, düşük dışadönüklük ve düşük uyumluluk ile ilişkili olduğunu ancak deneyime açıklık kişilik özelliği ile ilişkili olmadığını bildirmektedir. Bir başka meta analiz çalışmasında (Kotov vd., 2010) deneyime açıklık ve uyumluluk kişilik özelliğinin genel olarak psikopatolojik belirtilerle ilişkisiz olduğu sadece distimik ve agorafobi ile ilişki gösterdiği bildirilmiştir.

Psikiyatrik tanı alma durumuna göre, üstbilişsel inançların farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Buna göre, tanı aldığını belirten katılımcılar, üstbilişin bazı boyutlarından (olumsuz inanç ve bilişsel güvensizlik) ve üstbilişin toplam puanından, tanı almadığını belirten katılımcılara göre daha yüksek düzeyde puan almışlardır. Olumsuz inançlar, endişelerin kontrol edilemediği ve tehlikeli olduğuna dair bilgiler içermekte olup Tip II endişeyi oluşturmakta ve optimal düzeydeki endişeden hem düzey hem de içerik olarak farklılaşmaktadır (Wells, 1997; 2000). Elde edilen bu bulguların alanyazındaki araştırma bulgularıyla (örn. Barahmand, 2009; Davis ve Valentiner, 2000) paralel yönde olduğu söylenebilir. Ancak, bununla beraber birçok araştırma (örn. Görgü, 2014; Sun, Zhu ve So, 2017) üstbilişin diğer boyutlarının da psikopatoloji belirtileriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Mevcut araştırmada, diğer üstbilişsel inançlarda tanı almaya göre farklılaşma olmamasının nedeni, bu tanıların öz bildirime dayalı olarak alınmış olması olabilir. Katılımcılara herhangi bir psikiyatrik/psikolojik değerlendirme yapılmadığı, katılımcıların tanılarını yanlış hatırlama ihtimalleri veya semptomatik dönemi atlatmış, kısmi veya tam iyileşme döneminde olabilecekleri göz önünde

bulundurulmalıdır. Dolayısıyla, söz konusu bulgunun klinik popülasyonda daha net ortaya çıkabileceği aşıkârdır.

Psikiyatrik tanı alma durumuna göre, internet kullanım fonksiyonlarının farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları, tanı aldığı belirten grupta, internetin bilgi fonksiyonu için kullanılmasının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Psikiyatrik tanı almış olan birçok hastanın, tanısı hakkında fikir sahibi olmaya çalıştığı ve/veya internetten detaylı bir şekilde araştırdığı birçok klinisyen tarafından gözlenmiş olması oldukça muhtemel bir durumdur. Nitekim bu durum alanyazın tarafından da desteklenmektedir. Örneğın, Kalckreuth, Trefflic ve Rummel-Kluge (2014) psikiyatrik tanı almış hastaların interneti ne amaçla kullandıklarına dair yürüttükleri araştırmada, hastaların birçok amaçla (örn. sosyal medya, iletişim, bilgi edinme vb.) interneti kullandıkları ancak en sık olarak hastalıkları hakkında çeşitli yollarla bilgi arayışına girdikleri bildirilmiştir. İlgili araştırmada bilgi edinme yöntemi, çevrimiçi araştırma yapmaktan, platformlara katılarak diğer hastalardan, uzmanlardan ve kurumlardan bilgi almaya kadar uzanmaktadır.

Psikiyatrik tanı alma durumuna göre problemlı internet kullanımının farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçlarında tanı alma durumuna göre problemlı internet kullanımında ya da boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Bu bulgunun alanyazın ile uyumlu olmadığı görülmektedir (örn. Tahiroğlu vd., 2011). Aslında internet bağımlılığının, bir bağımlılık olarak ele alınabileceğini dile getirmektedir. (Griffiths, 1996). Bununla beraber, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı Beşinci Baskısında (DSM-5; Amerikan Psikiyatri Birliği 2013/2015) ileri çalışmalar için öneriler kısmında yer alan internette oyun oynama bozukluğu için tanı kriterlerinin önerilmiş olması, internet bağımlılığının gelecekte bir bozukluk kategorisinde değerlendirilebilme olasılığını düşündürmektedir. Ancak mevcut araştırmada bu farklılığın ortaya çıkmamasının nedeni öz bildirime dayanan tanıların kullanılmış olması olabilir. Bu bulgunun, klinik bir popülasyonda tekrarlanması sonuçları daha net ortaya çıkarabilir.

Araştırma Değişkenlerinin İnternet Kullanım Süresine Göre Değerlendirilmesi

Kişilik özelliklerinin, internet kullanım süresine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Buna göre, Nörotisizm puanlarının internet kullanım süresindeki artışla orantılı şekilde arttığı; sorumluluk ve deneyime açıklığın ise ters orantılı bir şekilde azaldığı bulunmuştur. Alanyazında bu ilişkiyi direkt olarak inceleyen bir çalışma bilindiği kadarıyla yoktur. Ancak řu şekilde dolaylı bir ilişki kurulması bu durumla ilgili fikir verebilir. İnternette uzun süre geçirmenin, daha derinlemesine araştırmalar yapılmasına ve bağlantılar kurulmasına yol açabildiği ve bu sürenin psikolojik katılım ve motivasyon üzerinde güçlü etkiler yaratabildiğinden söz edilmektedir. Yani, internette çok süre geçirmenin problemlı internet kullanımı hakkında iyi bir ipucu olabileceği ileri sürülmektedir (Yao vd., 2014). Problemlı internet kullanımının ise nörotisizm gibi kişilik özellikleri ile güçlü ilişkiler içerisinde olduğu, sorumluluk ile negatif yönde ilişkili olduğu bildirilmektedir (Batıgün ve Kılıç, 2011; Cao ve Su, 2007; Çınar ve Mutlu, 2019). İnterneti aşırı kullanım belirtisi ve semptomlarını gösteren kullanıcıların kişilik özellikleri üzerine

yürütölen çalışmalar bir derleme makalesinde eleştirel bir gözle incelenmiştir (Floros ve Siamos, 2014). Bu incelemeler sonucunda, internetin aşırı kullanımının; nörotisizm ve psikotizm (negatif belirti) ile pozitif yönde ilişkili olduğu; dışadönöklük, uyumluluk, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özellikleri ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar, aşırı internet kullanımı olan kişilerin genel olarak benmerkezci bir yapıda ve öfke nöbetlerine yatkın olabildiklerini; duygularını düzenlemekte ve diğer insanlarla ilişki kurma ve/veya sürdürme konusunda zorluklar yaşayabildiklerini belirtmişlerdir.

Üstbilişsel düşöncelerin internet kullanım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Buna göre, üstbilişin alt boyutlarından olumsuz inanç puanlarının internet kullanım süresindeki artışla orantılı şekilde arttığı bulunmuştur. Olumsuz inançların problemlı internet kullanımındaki sürdürücü rolünün (Casale vd., 2021; Spada vd., 2008) internette geçirilen zamanı artırabileceği düşünölmektedir.

İnternet kullanım süresindeki artışla, problemlı internet kullanımının toplam puanının ve alt boyutlarının (Sosyal Destek, Yalnızlık ve Depresyon, Azalmış Dürtü Kontrolü, Dikkat Dağıtma) orantılı bir şekilde arttığı bulunmuştur. İnternette geçirilen sürenin artmasıyla problemlı internet kullanımı arasındaki ilişki birçoğ araştırma tarafından ortaya konulmuştur (örn. Batıgün ve Kılıç, 2011; Kalkan ve Bhat, 2020). Bu alt boyutlardan sosyal destek her ne kadar kulağa makul ve uyumlu gelse de, internette durulan süre ile internetten alınan sosyal destek ve kişinin yalnızlaşması arasında ilişki bulunmuştur (Davis, Flett ve Besser, 2002; Wästlund, Norlander ve Archer, 2001). Bu durumda, internetten alınan desteğin arttığı kişinin kendi çevresinden uzaklaşabildiği ve giderek yalnızlaştığı söylenebilir. Dolayısıyla geçirilen süre ile yalnızlık-depresyon alt boyutunun artması olası gözökmektedir.

İnternette azalmış dürtü kontrolü kendini, obsesif tarzdaki bilişler ve internet kullanımını azaltamama (istenmesine rağmen) şeklinde gösterebilmektedir. Azalmış dürtü kontrolünün internet kullanım süresi ile ilişkisinin olduğu belirtilmiştir (Davis vd., 2002). Problemlı internet kullanımının son boyutu ise dikkati dağıtmadır. İnternette dikkat dağıtma, interneti bir kaçınma aracı olarak kullanmayı içermektedir (Davis vd., 2002). İnternet ortamındaki uyaranlar, zevk alma ve dikkat dağıtma gibi durumlar göz önüne alındığında internette kalma süresinin artması anlaşılabilir bir durum haline gelmektedir.

Araştırma Değişkenlerinin Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadaki değişkenler arasındaki korelasyonlara bakıldığında, birçoğ değişken arasında ilişki olduğu görölmektedir. Bu başlık altında, .30'un üzerindeki orta düzey ilişkilere (Büyüköztürk, 2002) yer verilmektedir. Öncelikle, genel olarak değişkenler arasındaki ilişkilerden söz edilecek daha sonra ise problemlı internet kullanımı ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenecektir.

Kişilik özellikleri ile üstbilişsel inançlar arasındaki ilişki incelendiğinde, nörotisizm ile olumsuz inançlar arasındaki anlamlı ve güçlü ilişki ($r=.59$) dikkati çekmektedir. Bilindiği kadarıyla, bu ilişkiyi direkt olarak araştıran çalışma sayısı sınırlıdır (Marino vd., 2018; Spada vd., 2008). Mevcut araştırma bulguları Spada ve arkadaşlarının (2008) çalışmalarıyla tutarlıdır. Ancak, Marino ve arkadaşları (2018) nörotisizm ile olumsuz inançlar arasında negatif yönde ilişki bulunduğunu

bildirmiştir. Üstbilişsel modele göre, endişe hakkındaki olumsuz inançlar Tip II endişe olarak nitelendirilmekte ve endişeye dair olumsuz düşünceleri içermektedir. Endişenin kontrol edilemeyeceği, tehlikeli olduğu ve zarar verebileceği hakkındaki bu inanışlar üstbilişsel modele göre anksiyete bozukluklarında (özellikle yaygın anksiyete bozukluğu) görülmektedir (Wells, 1997; 2000). Yüksek düzeyde nörotisizmin, kaygı ve endişe ile karakterize olduğu (Thompson, 2008) göz önüne alındığında, nörotisizm ve olumsuz inançlar arasındaki ilişkinin akla yatkın olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışmadaki deneyime açıklık kişilik özelliği ile bilişsel farkındalık arasındaki ilişkinin ($r=.37$), Marino ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında da benzer düzeyde olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, bilişsel olarak düşüncelerin farkında olunması ile yeni deneyimlere açık olma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu söylenebilir. Ancak yorum yapabilmek için daha çok araştırma bulgusuna ihtiyaç duyulmaktadır.

Deneyime açıklığın, internetin bilgi fonksiyonu yani internetin bilgi edinme amacıyla kullanılması arasında orta düzeyde ($r=.35$) ilişki olduğu görülmüştür. Alanyazındaki araştırmalar, bu kişilik özelliğinin genelde sosyal medya kullanımıyla (örn. Correa vd., 2010) ilişkili olduğunu göstermektedir. Deneyime açıklığın beraberinde getirdiği merak ve ilgi, kişileri internette eğlence ve zevk veren aktivitelere katılmak için bilgi teknolojilerini kullanmaya yönlendirebilir ve problemlı internet kullanımının gelişmesine sebebiyet verebilir (Kuss, Griffiths ve Binder, 2013; Servidio, 2014).

Problemlı İnternet Kullanımı ile Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Problemlı internet kullanımı ile üstbilişsel inançlar arasında ilişkiler olduğu bulunmuştur. Üstbilişsel inançların bağımlılık yapan davranışlarla ilgili, ilk önce olumlu inançların bilişsel ve duygusal olarak öz-düzenleme işlevi görebileceği ve olumsuz inançların ise bu davranışları sürdürebileceği ve bilişsel güvensizlik ile kontrol ihtiyacının da bu sürece katkı sunabileceği bildirilmektedir (Casale vd., 2021; Spada ve Wells, 2009; Spada vd., 2008).

Problemlı internet kullanımının genel olarak kişilik özelliklerinden sorumluluk ile negatif yönde ve nörotisizm ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Daha önce bahsedildiği üzere, bulguların alanyazın ile uyumlu olduğu görülmektedir. Örneğin, sorumluluk düzeyinin düşük olmasının problemlı internet kullanımını doğrudan etkilediği bulunmuştur (Koronczi, Kökönyei, Griffiths ve Demetrovics, 2019). Oldukça kapsamlı olarak yapılan bir meta analiz çalışmasında, yüksek düzeyde nörotisizmin bütün problemlı internet kullanım alanlarıyla (internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, çevrimiçi oyun bağımlılığı) ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Marciano, Camerini ve Schulz, 2020).

Problemlı internet kullanımı ile interneti sosyal ve duygusal fonksiyonu için kullanma arasında orta düzeyde ilişkiler olduğu bulunmuştur. Kişilerin, interneti başkalarına ulaşmak, sosyal ağlar kurmak ve/veya yalnızlıklarını gidermek gibi sosyal destek aramak için bir araç olarak kullanılabildikleri belirtilmektedir (Davis vd., 2002). Ayrıca, problemlı internet kullanımının duyguların düzenlenmesi için

bir başa çıkma stratejisi olarak kullanılabilceği gösterilmiştir (Gioia, Rega ve Boursier, 2021).

Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin cinsiyet, psikiyatrik tanı alma, internet kullanım süresi açısından kişilik özelliklerinin, üstbilişsel düşüncelerinin, internet kullanım fonksiyonlarının ve problemlı internet kullanımlarının araştırılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların alanyazındaki benzer nitelikteki çalışmalarla tutarlı olduğu görülmüştür. Ancak, cinsiyetin üstbilişsel düşünceler üzerindeki anlamlı etkisinin, üstbiliş ve cinsiyet arasındaki çelişkili alanyazına katkı sağladığı düşünölmektedir. Psikiyatrik tanı alma durumuna göre araştırmanın değişkenleri karşılaştırılmıştır. Her ne kadar öz bildirimine dayanan tanımlar bazında karşılaştırma yapılmış olsa da klinik örnekleme yapılan çalışma sayısının azlığı düşünöldüğünde, çalışmaya ayrı bir değer katmaktadır. Özellikle, tanı aldığı belırtten grubun kişilik özelliklerinde nörotisizmin daha yüksek çıkması, sonuçların güvenilir olduğunu düşöndürmektedir. Bununla beraber, bu çalışma nörotisizmin, transdignostik doğasını da doğrulamaktadır. Nitekim, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özelliklerinin de tanı almayan grupta yer alması akla yatkın ve alanyazınla uyumludur. Ayrıca, tanı alan grubun interneti bilgi edinmek (yani bilgi fonksiyonu) amacıyla kullanmasının tanı almayan gruba göre anlamlı düzeyde daha yüksek olması, hem alanyazınla hem de klinik gözlemlerle uyumlu olduğu söylenebilir. Şunu da belirtmekte fayda var ki, tanı alma durumuna göre problemlı internet kullanımında ya da alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Alanyazın ile pek de uyumlu olmayan bu bulgunun nedeninin tanımların öz bildirimine dayanması ya da problemlı internet kullanımına yönelik farklı ölçme araçlarının kullanılıyor olması yani tanı kriterlerindeki farklı bakış açıları olabilir. Dolayısıyla gelecekteki çalışmaların bu durumu göz önünde bulundurmaları, problemlı internet kullanımı ve psikiyatrik tanı arasındaki ilişkiyi daha geçerli bir şekilde ortaya koyabilir. Bu çalışmadaki korelasyonel analizlerde, problemlı internet kullanımı ile tanı hakkında fikir verebilecek değişkenler (üstbilişsel inanç, kişilik özellikleri) arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmanın diğer önemli bir katkısı, üstbilişsel inançlarla ilgili bulgulardır. Özellikle kişilik özellikleri ile ilişkisi ve internet kullanım süresi çok sayıdaki çalışmaya destek sağlamış ve alan yazınla uyumlu olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra, deneyime açıklık kişilik özelliği ile ilgili sonuçların çelişkili alanyazına katkı sağladığı düşünölmektedir. Deneyime açık olma kişilik özelliği, her ne kadar kulağa makul bir özellik olarak gelse de heyecan arayışı faktörü internet bağımlılığına giden yolda sürükleyici bir role sahip olabilir. Özet olarak, araştırma bulgularıyla alan yazına önemli katkılar sunulmuştur. Bunun yanı sıra bazı değişkenlerle ilgili sınırlı sayıda yapılan araştırmalara destek sunarak, bundan sonraki çalışmalar için aydınlatıcı olmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışmanın örnekleme gruplarındaki (cinsiyet ve psikiyatrik tanı almış olmak durumu gibi) dağılımlarına ilişkin bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Örnekleme özellikleri kullanılan analiz yöntemleri üzerinde etkili olmuştur. Bu değişkenler arasındaki ilişkileri değerlendirmek üzere daha nedenselliğe odaklanan ileri düzey analizlerin kullanılabilceği çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bireylerin rastgele örnekleme yöntemi ile gönüllölük esasıyla

çalışmaya dâhil edilmesi ve öz-bildirim ölçeklerin kullanımı bu sınırlılıklar arasında yer almaktadır. Katılımcıların ruhsal bir bozukluk tanısına sahip olup olmama durumlarının da öz bildirim ile elde edilmiş olması bir sınırlılık olarak görülebilir. Bu nedenle gelecek çalışmalarda katılımcılar ile psikiyatrik görüşmelerin yapıldığı araştırma yöntemleri önerilmektedir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, sağlıklı internet kullanımı ve problemlı internet kullanımı arasındaki ayrımın yapılmasının ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Toplumsal olarak özellikle gençler için internet kullanımına yönelik önleme çalışmalarının arttırılması, internetin daha bilinçli kullanım şekilleri hakkında bireylerin bilinçlendirilmesi önerilmektedir. Kişilik özellikleri, üstbilişsel inançlar açısından problemlı internet kullanımı konusunda riskli gruplarda yer alan gençlerin yardım alabilecekleri danışmanlık ve psikoterapi gibi seçeneklerin arttırılması ve bu seçeneklerin her ekonomik düzeydeki genç için ulaşılabilir olması oldukça önemlidir.

Kaynakça

- Adalier, A., Balkan, E. (2012). The relationship between internet addiction and psychological symptoms. *International Journal of Global Education*, 1(2), 42-49.
- Akdur, S., Durak Batıgün, A. (2017). Mizah tarzları ile kişilik özellikleri, kişilerarası ilişki tarzları ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 1-10.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2015). *Ruhsal bozuklukların tanısıl ve sayımsal elkitabı*. Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı (Çev. Ed.: E. Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013).
- Andreassen, C.S., Griffiths, M.D., Gjertsen, S.R., Krossbakken, E., Kvam, S., and Pallesen, S. (2013). The relationships between behavioral addictions and the five-factor model of personality. *Journal of Behavioral Addictions*, 2(2), 90-99.
- Arpaci, I. (2020). Gender differences in the relationship between problematic internet use and nomophobia. *Current Psychology*, 1-10.
- Bahrami, F. and Yousefi, N. (2011). Females are more anxious than males: A metacognitive perspective. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 5(2), 83-90.
- Balcı, Ş., Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk İletişim*, 6(1), 5-22.
- Barahmand, U. (2009). Meta-cognitive profiles in anxiety disorders. *Psychiatry Research*, 169(3), 240-243.
- Batıgün, A.D., Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Benet-Martínez, V. and John, O.P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 729-750.
- Bianchi, A. and Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 39-51.
- Bulut, M.B., Yıldız, M. (2020). Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin yaşam doyumlarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 397-412.
- Bulut-Serin, N. (2011). An examination of predictor variables for problematic internet use. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(3), 54-62.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*. (Çev.: İ.D. Ergüvan Sarıoğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.
- Cao, F. and Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*, 33(3), 275-281.

- Caplan, S.E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575.
- Caplan, S.E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, 30(6), 625-648.
- Cartwright-Hatton, S. and Wells, A. (1997). Beliefs about worry and intrusions: The meta-cognitions questionnaire and its correlates. *Journal of Anxiety Disorders*, 11, 279-315.
- Casale, S., Musicò, A., and Spada, M.M. (2021). A systematic review of metacognitions in internet gaming disorder and problematic internet, smartphone and social networking sites use. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(6), 1494-1508.
- Ceyhan, E. (2010). Predictiveness of identity status, main Internet use purposes and gender on university students' the problematic internet use. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10(3), 1343-1355.
- Chauvin, B., Hermand, D., and Mullet, E. (2007). Risk perception and personality facets. *Risk Analysis: An International Journal*, 27(1), 171-185.
- Chen, Y.L. and Gau, S.S.F. (2016). Sleep problems and internet addiction among children and adolescents: A longitudinal study. *Journal of Sleep Research*, 25(4), 458-465.
- Correa, T., Hinsley, A.W., and De Zuniga, H.G. (2010). Who interacts on the Web?: The intersection of users' personality and social media use. *Computers in Human Behavior*, 26(2), 247-253.
- Costa Jr, P.T. and McCrae, R.R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653-665.
- Costa Jr, P.T., Terracciano, A., and McCrae, R.R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331.
- Çelik, S., Atak, H., Başal, A. (2012). Predictive role of personality traits on internet addiction. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 13(4), 10-24.
- Çevik-Saldıran, T. (2021). İnternet bağımlılığında cinsiyet, fiziksel aktivite ve yaşam kalitesinin tahmini etkileri: Üniversite öğrenci örneklemi. *Bağımlılık Dergisi*, 22(1), 10-19.
- Çınar, Ç.Y., Mutlu, E. (2019). İnternet bağımlılığının benlik saygısı, dikkat, gelişmeleri kaçırma korkusu, yaşam doyumu ve kişilik özellikleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3), 133-142.
- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-195.
- Davis, R.A., Flett, G.L., and Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening. *Cyberpsychology & Behavior*, 5(4), 331-345.

- Davis, R.N. and Valentiner, D.P. (2000). Does meta-cognitive theory enhance our understanding of pathological worry and anxiety? *Personality and Individual Differences*, 29(3), 513-526.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Ehrenberg, A., Juckes, S., White, K.M., and Walsh, S.P. (2008). Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), 739-741.
- Engelberg, E. and Sjöberg, L. (2004). Internet use, social skills, and adjustment. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(1), 41-47.
- Flavell, J.H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911.
- Floros, G. and Siomos, K. (2014). Excessive internet use and personality traits. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 1(1), 19-26.
- Gioia, F., Rega, V., and Boursier, V. (2021). Problematic internet use and emotional dysregulation among young people: A literature review. *Clinical Neuropsychiatry: Journal of Treatment Evaluation*, 18(1), 41-54.
- Gołowska, M.A., Ritter, S.M., Elliot, A.J., and Baas, M. (2019). Novelty seeking is linked to openness and extraversion, and can lead to greater creative performance. *Journal of Personality*, 87(2), 252-266.
- Goldberg, L.R. (1990). An alternative "description of personality": The big-five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216-1229.
- Goldberg, L.R. (1999). The Curious Experiences Survey, a revised version of the Dissociative Experiences Scale: Factor structure, reliability, and relations to demographic and personality variables. *Psychological Assessment*, 11(2), 134-145.
- Görgü, N.S. (2014). *Üstbilişsel inançlar ve algılanan ebeveyn tutumlarının endişe ve obsesif düşünceler üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Grekin, E.R., Sher, K.J., and Wood, P.K. (2006). Personality and substance dependence symptoms: Modeling substance-specific traits. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20(4), 415-424.
- Griffiths, M. (2000). Internet addiction-time to be taken seriously?. *Addiction Research*, 8(5), 413-418.
- Griffiths, M.D. (1996). Internet addiction: An issue for clinical psychology? *Clinical Psychology Forum*, 97, 32-36.
- Gülgöz, S. (2002). Five-factor model and NEO-PI-R in Turkey. In *The five-factor model of personality across cultures* (s.175-196). Springer, Boston, MA.
- Günay, E. (2012). The Effects of internet use on individual's socialization based on personality traits. *Yeni Symposium*, 50(3), 123-133.

- Hampson, S.E., Andrews, J.A., Barckley, M., Lichtenstein, E., and Lee, M. E. (2000). Conscientiousness, perceived risk, and risk-reduction behaviors: A preliminary study. *Health Psychology, 19*(5), 496-500.
- Hausenblas, H.A. and Giacobbi Jr, P.R. (2004). Relationship between exercise dependence symptoms and personality. *Personality and Individual Differences, 36*(6), 1265-1273.
- Irak, M., Çapan, D., Soylu, C. (2015). Üstbilişsel süreçlerde yaşa bağlı değişiklikler. *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(75), 64-75.
- Ju, Mei hsu. (2000). *Research on personal characteristics, the behavior of using Internet and Internet addiction for Taiwanese college study*. Unpublished Master Thesis, Taiwan.
- Kalckreuth, S., Trefflich, F., and Rummel-Kluge, C. (2014). Mental health related internet use among psychiatric patients: A cross-sectional analysis. *BMC Psychiatry, 14*(1), 1-11.
- Kalkan, B. and Bhat, C. S. (2020). Relationships of problematic internet use, online gaming, and online gambling with depression and quality of life among college students. *International Journal of Contemporary Educational Research, 7*(1), 18-28.
- Kaval, A. (2018). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığının yordayıcıları: Bir yapısal eşitlik modellenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keser-Özcan, N., Buzlu, S. (2005). Problemlı internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeği"nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Journal of Dependence, 6*, 19-26.
- Kesici, Ş., Şahin, İ. (2009). A comparative study of uses of the internet among college students with and without Internet addiction. *Psychological Reports, 105*(3), 1103-1112.
- Khan, M.A., Shabbir, F., and Rajput, T.A. (2017). Effect of gender and physical activity on internet addiction in medical students. *Pakistan Journal of Medical Sciences, 33*(1), 191-194.
- Ko, C.H., Yen, C.F., Yen, C.N., Yen, J.Y., Chen, C.C., and Chen, S.H. (2005). Screening for Internet addiction: An empirical study on cut-off points for the Chen Internet Addiction Scale. *The Kaohsiung Journal of Medical Sciences, 21*(12), 545-551.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Chen, C.C., Chen, S.H., and Yen, C.F. (2005). Gender differences and related factors affecting online gaming addiction among Taiwanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 193*(4), 273-277.
- Koronczai, B., Kökönyei, G., Griffiths, M.D., and Demetrovics, Z. (2019). The relationship between personality traits, psychopathological symptoms, and problematic internet use: A complex mediation model. *Journal of Medical Internet Research, 21*(4), e11837.
- Kotov, R., Gamez, W., Schmidt, F., and Watson, D. (2010). Linking "big" personality traits to anxiety, depressive, and substance use disorders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 136*(5), 768-821.

- Kuss, D.J., Griffiths, M.D., and Binder, J.F. (2013). Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 959-966.
- Lenzo, V., Toffle, M.E., Tripodi, F., and Quattropiani, M.C. (2016). Gender differences in anxiety, depression and metacognition. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 9, 1-6.
- Lodi-Smith, J. and Roberts, B. W. (2007). Social investment and personality: A meta-analysis of the relationship of personality traits to investment in work, family, religion, and volunteerism. *Personality and Social Psychology Review*, 11(1), 68-86.
- Malouff, J.M., Thorsteinsson, E.B., and Schutte, N.S. (2005). The relationship between the five-factor model of personality and symptoms of clinical disorders: A meta-analysis. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27, 101-114.
- Marciano, L., Camerini, A.L., and Schulz, P.J. (2020). Neuroticism in the digital age: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*, 2, 100026.
- Marino, C., Vieno, A., Lenzi, M., Fernie, B.A., Nikčević, A.V., and Spada, M.M. (2018). Personality traits and metacognitions as predictors of positive mental health in college students. *Journal of Happiness Studies*, 19(2), 365-379.
- Mayda, A.S. (2015). Bir öğrenci yurdunda kalan üniversite öğrencilerindeki internet bağımlılığı ile Beck Depresyon Ölçeği arasındaki ilişki. *Konuralp Medical Journal*, 7(1), 6-14.
- McAdams, D.P. and Olson, B.D. (2010). Personality development: Continuity and change over the life course. *Annual Review of Psychology*, 61, 517-542.
- McCrae, R.R. (1987). Creativity, divergent thinking, and openness to experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1258-1265.
- McCrae, R.R. and Costa Jr, P.T. (1991). The NEO Personality Inventory: Using the five-factor model in counseling. *Journal of Counseling & Development*, 69(4), 367-372.
- McCrae, R.R. and John, O.P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215.
- Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 74-92.
- Morahan-Martin, J. and Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29.
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.
- Ozer, D.J. and Benet-Martinez, V. (2006). Personality and the prediction of consequential outcomes. *Annual Review of Psychology*, 57, 401-421.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O., Oğuzhanoğlu, N.K. (2002). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(3), 155-161.

- Öztürk, C., Bektas, M., Ayar, D., Öztornacı, B.Ö. and Yağcı, D. (2015). Association of personality traits and risk of internet addiction in adolescents. *Asian Nursing Research*, 9(2), 120-124.
- Öztürk, E. and Kaymak-Özmen, S. (2011). An investigation of the problematic internet use of teacher candidates based on personality types, shyness and demographic factors. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 1799-1808.
- Ross, C., Orr, E.S., Sisic, M., Arseneault, J.M., Simmering, M.G. and Orr, R.R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 25(2), 578-586.
- Samarein, Z.A., Far, N.S., Yekleh, M., Tahmasebi, S., Yaryari, F., Ramezani, V., and Sandi, L. (2013). Relationship between personality traits and internet addiction of students at Kharazmi University. *International Journal of Psychology and Behavioral Research*, 2(1), 10-17.
- Schmitt, D.P., Realo, A., Voracek, M., and Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 168-182.
- Servidio, R. (2014). Exploring the effects of demographic factors, Internet usage and personality traits on Internet addiction in a sample of Italian university students. *Computers in Human Behavior*, 35, 85-92.
- Shapira, N.A., Lessig, M.C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S., and Stein, D.J. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17(4), 207-216.
- Soba, M., Şimşek, A., Demir, E. (2019). Üniversite öğrencileri üzerine ampirik bir uygulama: Beş faktör kişilik modeli. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 28-43.
- Somer, O. (1998). Beş-faktör kişilik model. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(2), 35-62.
- Soule, L.C., Shell, L.W., and Kleen, B.A. (2003). Exploring internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy internet users. *Journal of Computer Information Systems*, 44(1), 64-73.
- Spada, M.M. and Wells, A. (2009). A metacognitive model of problem drinking. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 16(5), 383-393.
- Spada, M.M., Langston, B., Nikčević, A., and Moneta, G.B. (2008). The role of metacognitions in problematic Internet use. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 2325-2335.
- Suler, J.R. (1999). To get what you need: Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 2(5), 385-393.
- Sun, X., Zhu, C. and So, S.H.W. (2017). Dysfunctional metacognition across psychopathologies: A meta-analytic review. *European Psychiatry*, 45, 139-153.

- Sümer, N., Lajunen, T., and Özkan, T. (2005). *Big five personality traits as the distal predictors of road accident*. *Traffic and Transport Psychology: Theory and Application*. Elsevier LTD, pp.215-227.
- Tahiroğlu, A.Y., Çelik, G.G., Fettahoğlu, C., Yıldırım, V., Toros, F., Avcı, A., ..., Uzel, M. (2010). Problematic internet use in the psychiatric sample compared community sample. *Archives of Neuropsychiatry*, 47(3), 241-247.
- Thompson, E.R. (2008). Development and validation of an international English big-five mini-markers. *Personality and Individual Differences*, 45(6), 542-548.
- Tosun, A., Irak, M. (2008). Üstbiliş Ölçeği-30'un Türkçe uyarlaması, geçerliği, güvenilirliği, kaygı ve obsesif-kompulsif belirtilerle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 67-80.
- Tsai, H.F., Cheng, S.H., Yeh, T.L., Shih, C.C., Chen, K.C., Yang, Y.C., and Yang, Y.K. (2009). The risk factors of Internet addiction-a survey of university freshmen. *Psychiatry Research*, 167(3), 294-299.
- Turhan, Ö. (2019). Beş faktör kişilik özelliklerinin iş tatmini üzerindeki etkisinde depresyonun aracılık rolü. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 9-21.
- Wästlund, E., Norlander, T., and Archer, T. (2001). Internet blues revisited: Replication and extension of an Internet paradox study. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 385-391.
- Watson, D., Clark, L.A., and Harkness, A.R. (1994). Structures of personality and their relevance to psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(1), 18-31.
- Weiser, E.B. (2000). Gender differences in internet use patterns and internet application preferences: A two-sample comparison. *Cyberpsychology and Behavior*, 3(2), 167-178.
- Wells, A. (1997). *Cognitive therapy of anxiety disorders: A practice manual and conceptual guide*. Chichester, UK: Wiley.
- Wells, A. (2000). *Emotional disorders and metacognition: innovative cognitive therapy*. Chichester, UK: Wiley.
- Wells, A. (2009). *Metacognitive therapy for anxiety and depression*. New York: Guilford Press.
- Wells, A. and Cartwright-Hatton, S. (2004). A Short Form of The Metacognitions Questionnaire: Properties of the MCQ-30. *Behaviour Research and Therapy*, 42(4), 385-396.
- Wells, A. and Matthews, G. (1994). *Attention and emotion. A clinical perspective*. Hove, UK: Erlbaum.
- Wells, A. and Matthews, G. (1996). Modelling cognition in emotional disorder: The S-REF model. *Behaviour Research and Therapy*, 34, 881-888.
- Winter, K.A. and Kuiper, N.A. (1997). Individual differences in the experience of emotions. *Clinical Psychology Review*, 17(7), 791-821.

- Yao, M.Z., He, J., Ko, D.M., and Pang, K. (2014). The influence of personality, parental behaviors, and self-esteem on Internet addiction: A study of Chinese college students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(2), 104-110.
- Yılmaz, A.E., Gençöz, T., and Wells, A. (2008). Psychometric characteristics of the Penn State Worry Questionnaire and Metacognitions Questionnaire-30 and metacognitive predictors of worry and obsessive-compulsive symptoms in a Turkish sample. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 15(6), 424-439.
- Young, K.S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K.S. and Rodgers, R.C. (1998, April). Internet addiction: Personality traits associated with its development. In *69th Annual Meeting of the Eastern Psychological Association* (pp. 40-50).
- Young, K., Pistner, M., O'mara, J., and Buchanan, J. (1999). Cyber disorders: The mental health concern for the new millennium. *Cyberpsychology & Behavior*, 2(5), 475-479.